

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF

XLVIII. KÖTET.

(1913. JULIUS, AUGUSZTUS, SZEPTEMBER, OKTÓBER, NOVEMBER, DECEMBER.)

BUDAPEST.

A HÉT KIADÓHIVATALA

VIII., NÉPSZINHÁZ-UTCZA 22. SZ.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lap		Lap		Lap
Arczképek.					
Bárczy István	681	— A sárga könyv	445	L. : Beadnell Mária	451
Bartkó Etel	438	— Egy magyar kalandor	477	A jubileum	777
Basch Viktor	693	— Falusi idill	590	Fönt és lent	669
Bódy Tivadar	681	Lengyel Ernő : Rocheford	425		
Deperdussin	521	— Az arany	441		
Esszad pasa	454	— A Fortuna szekerén	458		
Földes Imre	726	— Korteszvilág	489		
Harkányi János báró	461	— A jénai zsinat	602		
Herczeg Ferencz	817	Maitre Jacques : A román zsidók ..	821		
Jávor Pál	810	Maximus : Deperdussin	521		
Kiss József	762	— A grófkisasszony	542		
Kornfeld Móricz báró	510	Muscadin : Az elcsereált levél	462		
Láng Lajos báró	750	— A milánói nyakleves	494		
Lászlóné Lenkey Hedvig	621	— A dinasztia gondja	606		
Libits Adolf	575	— Eliza	633		
Madarassy-Beck Gyula báróné 49. szám, szöveg nélkül.		— Zsitvay	665		
Mánuel exkirály és felesége	597	— Leipzig	685		
Medgyaszay Vilma	557	— Beilis	697		
Meer Margit	503	— A sajtó	713		
Nijinszkyné, Pulszky Romola	613	— A gazdag életű király	797		
Rózsavölgyi Gyula	681	Jean Preux : Az 'F-sugar	704		
Sándor János	653	Poloniusz : Jókai szobra Budán ..	473		
Schwarcz Eliza	633	— Béke	506		
Skerlecz Iván báró	476	— A korzikai	526		
Takács Mihály	549	— Glosszák	537		
Veró Márta	710	— Szalón-diplomácia	554		
Vézi József	669	— Eötvös József	569		
		— A heidlbergi dráma	617		
		— Glosszák	649		
		— A hármasszövetség szobra	746		
		— Rampolla	813		
		Punin : Homonculus	638		
		— A kövér csalogány	721		
		Syrión : Az Egyetértés halálára ..	621		
		— Uj-Budapest	681		
		— Tangó	717		
		— Murphy	729		
		— Paquin	751		
		— 100,000 K	765		
		— A tükrör	785		
		— Pawlowna	801		
				Költemények.	
				Ambrus Balázs : Sirvers	482
				— Béke	560
				— A lovas	690
				Apor László : Betér-e hozzám	821
				Balassa Árpád : Interieur	435
				Balázs Mária : Te tudod, Uram ..	618
				— Reggel	655
				— Sónhajos vallomás	791
				Bárd Oszkár : A golgota meséje ..	463
				Bartha Ferencz : Alkony	478
				Basch Viktor : Kiss Józsefhez	762
				Benedek Károly : A hadipilóta	767
				Branyiczky Dezső : Szonett csunya leányokhoz	547
				Dutka Ákos : Ut a halottak szí- getére	426
				— Az Isten jobbján	490
				— A lagunák lánya	490
				— Mi volna jó	682
				Edirna : Játék	612
				Emőd Tamás : Apám	458
				— A puskaporos-silbak álma	570
				— Pesti baka kerergője	570
				— Ének a halott katonáról	570
				— Zay gondolta, Mikes sugta, Ber- csényi kimondta	659
				— Holnap a forradalom	789
				Falu Tamás : Tudnék	447
				— Imádság	506
				— Tengerzugás	666
				— Őszi bucsu	748
				— Dus koldus	781
				Franyó Zoltán : Bocsnát össze	750
				György Oszkár : Szerenád	545
Krónikák.					
Gábor Andor: Csábitás	510				
— A férj	556				
— A magyar levegő	575				
— Minden nélkül	585				
— El Párisból	734				
Kosztolányi Dezső : Az idegen	653				
— Kiss József utja	761				
Lakatos László : A negyven szenyóra ..	430				

	Lap
— Harcz	714
Juhász Gyula: Anca szolgáló	474
— Zoltánka	522
— Shakespeare halála	586
— Himnusz egy csonka Vénuszhoz ..	650
Kiss Menyhért: A Champs-Elisées-n ..	674
Kodra Béla: (Nitzsche Frigyes verseiből) Uj tengerek felé	641
— (Nitzsche Frigyes verseiből) Ne tudja senki	641
— (Nitzsche Frigyes verseiből) A régi évek visszahivnak	641
Kuthy Sándor: Adagio moltó, e cantabile	442
Lányi Sarolta: A tavasz vizéről és boráról	730
— Két árnyék	764
Majthényi György: Ó, láz	431
Mezei Sándor: Szolnoki országut..	698
— Ének a Tiszához	803
Molnár Jenő: Az utolsó este	798
Nagy László: Virrasztva álmodom ..	707
Pártos Zoltán: Interieur	622
Peterdi Andor: (Emil Verhaeren) A tehénörző lány	577
Putnoki Béla: Az első lépés	738
Rédey Tivadár: A thulei serleg ..	634
Szabolcsi Lajos: Hajnal a tengeren ..	554
Szász Menyhért: Esti sirás	468
Száva János: Az utolsó nóta	577
Szegedi István: In Memoriam	451
— Far niente	592
— Grotosz	671
Tóth László: Vásár előtt	603
Vajthó László: Szoba	516
— Svájci kadencia	538
— Éjszakák	643
— (Beruno Wille) Varázstörés	723
Zilahy Lajos: Nyári chanson	500
— Vásár után	531
— Vonósnyegyes	721
Zsoldos Benő: Jut-e eszedbe	814

Novellák, rajzok és szindarabok.

Jules Claretie: A companisták	752
Erdősi Dezső: Viduli	426
Falu Tamás: Buvócska	571, 586, 603, 622
Fehér Sándor: Kisvárosi kaland ..	558
Teophile Gautier: Omphale	787
Heltai Jenő: A tündérlaki	763
Johannes V. Jensen: A parasztköltő ..	543
— Louison	593, 608
Kóbor Tamás: Ostrom	555
— Lear apó	715
Kozma Andor: Kiábrándulás	650
Kupcsay Feliczian: Poesie	491, 506, 522, 538
Lakatos László: Illés	735
Lovik Károly: Velencei kaland ..	618
— Korponai	682
— Egy régi gavallér visszaemlékezéseiből (Mascotte)	731
— A keresztuton	798

	Lap
Heinrich Mann: Ronda tanár ur ..	431, 447, 464, 478, 495, 511, 527
Gustav Meyrink: A fehér néger ..	561
— A gyilkos	639
Miklós Jenő: A kék budoár	698
Molnár Ferencz: Nab	815
Barry Pain: Az uj Gulliver	655, 671, 687, 705, 719
Pakots József: Két asszony	634
Reményi József: Grotosz gyerekek ..	458
— Messzeségek, 746, 767, 781, 803, ..	821
Szabolcsi Lajos: A testőr	474
Szép Ernő: Az egyszeri királyfi ..	817
Szini Gyula: A maláji tündér	442
Vitéz Miklós: Virginia, a hőbortos leányzó	666

Saison.

Gábor Andor: Lesülni	485
— A dinya	500
— Magyar népdal	533
— Párbaj a ligetben	547
— Diszkrét ügyem	612
— Elsején	643
— Önéletrajz	660
— Palizander	675
— A tenyerem	707
— A vaspiacz	723
— A viz-viccz	755
— Felolvasás	770
— Megadom a pénzt	791
— Barátom a nyelvtudós	807
— Az autogramm	824
Karinthy Frigyes: A fürdőorvos ..	468
Maitre Jacques: Az orvos pihenést ajánlt	435
— Egy egész jelentéktelen szivesség ..	453
— Budapesti novella	517
— Uti ismeretség	564
— Psylandernek hét gyermeke van ..	580
— Az autogramgyűjtők	595
— Házat veszünk	626
— Szabad fixirozni	691
— Az én könyvtáram	739
Pikk: Heti rigmusok	501, 533, 565, 597, 661, 692, 771, 808

A tudomány jegyében.

Ambrus Balázs: Vér és irodalom ..	483
Lynkeusz: A föld neuraszténiája ..	463
Sztrokay Kálmán: A depresszió ..	451
— Lieber Paramirum	642
H. K. A londoni kongresszus	531
— Nogouchi	690

Barangolások.

Kárpáti Aurél: Régi kövek, régi emberek	560
Kosztolányi Dezső: Baudelaire sirja ..	483
— Az örmény paradicsom	514
Lakatos László: Utiemlék	658
— Négy óra	790
Sebestyén Károly: Café Westminster ..	545
Vajthó László: Svájci krónika ..	498

Színház, Művészet.

	Lap
Dömötör István: Pesti régészek ..	438
Fodor Gyula: Quasimodo	503
— A kisczelli-utca zenéje	534
— Wolf-Ferreri	677
— Boccaccio	710
— Requiem	726
— Aida	741
— A tökéletes feleség	773
Jean Preux: A revanche	566
— Egy czimtabla körül	583
— Nemzeti Szalón	598
— Vive la France	615
— Jury	629
— Élet és halál	646
— Iparművészet	678
— Az Erzsébet-emlék	694
— Magyar-Mannheimer Gyula kiállítás ..	711
— Kupeczky itthon	741
— Schnitzler	742
— Rippl-Rónai József rajzai	758
— A régi tárlat	774
— Az Ernszt-muzeum kiállítása ..	794
— Nemzeti Szalón	809
Loris: Az utolsó nap	645
Linkeusz: A spormajszter	645
Muscadin: A tizenhatévesek	628
Szabolcsi Lajos: Zápor	437
— Bakst	471
— Mozart nyara	518
— Bolondok táncza	614
— A titok	662
— A megdicsőült	677
— A konventbiztos	694
— A zöld frakk	726
— Pygmalion	773
— A híresek	793
G.: Lepényevés	486
K. D.: Az egyszeri királyfi	826
P—n: Maria Antonia	758

Irodalom.

Carpaccio: Goncsarov	439
— A rózsaszínű hó	455
— Irodalom és szociológia	487
— Krúdy Gyula	503
— Magyar export	519
— Korszellem és irodalom	550
— Titánok	583
— Centennariumok	599
— A magyar dzsungel	616
— Stilművészet	647
— Noteszlevelek	663
Kiss József: Kun József hagyatéka ..	811
Lynkeusz: Egy orvos feljegyzései (Farkas Pál könyve)	828
Dr. Mihály József: Greguss szobra előtt	742
— Az iskolák költőjéről	775
K. A.: Álromantika	695
— Greguss Ágost	727
— A tündérlaki lányok	759
Sz. L.: A Tunnel	551
— Bessenyei	630
Muzikusok (Csáth Géza novellái) ..	567

A jubiláris szám:

Arczképek: Kiss József, gróf Csáky Albinné, Kozma Andor, Antal Sándor, Kóbor Tamás, Lakatos László, Bródy Miksa, Kemény Simon, Ábrányi Emil, Falu Tamás, Emőd Tamás, Babits Mihály, M. Korniss Aranka, Lovik Károly, Lynkeusz-Wallessz Jenő, Hajdu Sándor, gróf Zichy Géza, Szatmári Mór, Szöllösi Zsigmond, Dutka Ákos, Ambrus Balázs, báró Kempelen Farkas, Kárpáti Aurél, Váradi Antal, Balla Ignác, Oláh Gábor, Martos Ferencz, Gyalui Farkas, J. Draskóczy Ilma, Sas Ede, Floresztán, Jékely Aladár, Lázár Miklós, Reményi József, Reiniger Simon, Milkó Izidor, dr. Wlassics Tibor, Szécsi Ferencz, Tutsek Anna, Palágyi Lajos, Vajthó László, Gelléri Mór, Zempléni Árpád, Molnár Jenő, Erdős Renée, Bartóky József, Biró Lajos, Szabolcsi Lajos, Kosztolányi Dezső, Vadász Miklós, Rákosi Viktor, Berczik Árpád, Fényes Adolf, Szabóné Nogáll Janka, dr. Pollák Illés, Neugebauer László, ifj. Wlassics Gyula, Szilágyi Géza, Szép Ernő, Csáth Géza, Balázs Mária, Farkas Pál, Kiss Menyhért, Lengyel Ernő, Juhász Gyula, Tömörkény Istvá, Mérei Sándor, Hajdu Miklós, Kupcsay Felicián, dr. Kovács József, K. Lippich Elek, Gábor Andor, Jean Preux, Fodor Gyula, Felek Gyula, Szomory Dezső, Mangold Béla Kolozs, Kádár Gusztáv, Kúthy Sándor, Radó Sámuel, Kiss Ottó, Salgó Ernő, Miklós Jenő, Kiss Sándor, Abonyi Árpád, Feleki Sándor, Apor László, Sebestyén Károly.

Rajzok. *Vadász Miklós:* A faun, Legendák a nagyapámról. *Herman Lipót:* Hódolatom jeléül. *Veigelsberg Viktor:* Miért fáj ennek az embernek a keze. *Herrer Caesar:* Spanyol nők. *Kövér Gyula:* Pierrot és Pierrette. *Szinyei Merse Pál:* fiatalkori rajzaiból. *W. Gyenes Gitta:* Biedermeier.

Költevények: *Kosztolányi Dezső:* A szegény kisgyermek panasza. *Pásztor Árpád:* Ábel és Kain. *Szilágyi Géza:* Sohajok. *Ábrányi Emil:* Egy marék babér. *Kemény Simon:* Ajándék. *Kiss József:* Legendák a nagyapámról IV. *Szalay Fruzina:* Köszöntés. *Balla Ignác:* Kiss Józsefnek. *Koronghi Lippich Elek:* Ősz. *Sas Ede:* Tüzek. *Jörgné Draskóczy*

Ilma: Babonázás. *Kempelen Farkas:* Diszszemle a hirmezőn. *Mezei Sándor:* Cis-moll. *Gárdonyi Géza:* Poétika. *Jékely Aladár:* Kiss Józsefnek. *Falu Tamás:* Latin Költő a háza előtt. *Endrődi Sándor:* Heineből. *Gábor Andor:* Magyarok Bizáncz előtt. *Emőd Tamás:* Ólomkatonák. *Zempléni Árpád:* Stecchettiből. *M. Korniss Aranka:* Szerelem. *Kovács József:* Este. *Ifj. Wlassics Gyula:* Kiss Józsefhez. *Ambrus Balázs:* Egy elegáns Hölgyhöz. *Balázs Mária:* Alkony a szalonban. *Kiss Menyhért:* Történet. *Szabó Sándor:* Szemfedő. *Martos Ferencz:* Sárgarózsa.

Próza közlemények: *Kiss József:* Conférence. *Kóbor Tamás:* Huszonöt év. *Pollák Illés:* Probléma. *Mikszáth Kálmán:* Egy szekér rózsabimbó. *Szabóné Nogáll Janka:* A mákostészta és az összes majszterek. *Szabolcsi Lajos:* A schönbrunni kaland. *Lovik Károly:* Hanna. *Kosztolányi Dezső:* Hajdu ur. *Immigrant:* A »Hunkie«. *Molnár Ferencz:* A halhatatlanságról. *Szomaházy István:* Közös novellánk Kiss Józseffel. *Dr. Lázár Béla:* Szinyei ismeretlen rajzai. *Rákosi Viktor:* Epizód. *Kiss József:* Az én dolgozó-szobám. *Porzó:* Ave Mária. *Kárpáti Aurél:* Régi fejfák között. *Hajdu Miklós:* Két lírikus. *Mangold Béla Kolozs:* Kiss József és a divat. *Kupcsay Felicián:* Titokzatos csomag. *Sebestyén Károly:* Irodalom.

Apróbb közlemények: Csáky Albinné, Kozma Andor, Gróf Zichy Géza, Bartóky József, Wilhelm Oszkár, Váradi Antal, Biró Lajos, Sebestyén Károly, Szöllösi Zsigmond, Bródy Miksa, Juhász Gyula, Babits Mihály, Bársony István, Szécsi Ferencz, Szomory Dezső, Hévesi József, Szatmári Mór, Lovik Károly, Herman Ottó, Krúdy Gyula, Farkas Pál, Szép Ernő, Lakatos László, Radó Sámuel, Dutka Ákos, Tömörkény István, Mezei Ernő, Kúthy Sándor, Antal Sándor, Lázár Miklós, Oláh Géza, Tóth László, Csáth Géza, Wlassics Tibor, Salgó Ernő, Braun Sándor, Bródy Sándor, Hevesi Sándor, Hampelné Pulszky Polyxena, Lynkeusz-Wallessz Jenő, Fodor Gyula, Kádár Gusztáv, Reményi József, Gönczy József.

Ezenkívül minden számban TOLL ÉS TÖR és INNEN-ONNAN, művészeti, irodalmi és színházi rovatok.
Képzőművészet. Zene. Közgazdaság. Heti-Posta stb.

MÉG JELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám József 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— Budapest, július hó 6. —

Julius elsején kezdődött lapunknál az új félévi folyam. Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy előfizetésüket még a nyári hűselő előtt megújítani sziveskedjenek. Fürdőző és nyaraló közönségünknek a lapot pontosan mindenüvé utána küldjük, ahova rendelik. Kívánatos, hogy a címzet világosan, olvashatóan, az utolsó postai állomás megjelölésével írják meg nekünk, ugyancsak az eddigi címüket is. Akik utazva töltik a nyarat, azok hétről-hétre más és más helyre dirigáltathatják maguknak a lapot, föltéve természetesen, hogy idejekorán intézkednek.

Előfizetési feltételek: Egész évre 20 kor. Félévre 10 kor. Negyedévre 5 kor. Mutatványszámok ingyen.

A HÉT kiadóhivatala,

VIII. ker., Népszínház-utca 22. szám.

Krónika.

Rochefort.

— jul. 4.

Rochefort est un vieux fou. Rochefort egy vén számár; rikoltotta be a párisi éjszakába egy grisette és egy ifjú magyar tudós, aki a kávéház terraszán borongott nemzete elmaradottságán, összecsapta a kezét: Istenem, micsoda kultúra, az utca herceg-nője, aki a reakció aransarkantyus vitézét becs-mérli! A reakció vitéze; — Pesten, ahol Párist jobban ismerik, mint Kecskemétet és Mezőkövesdet és sikkes, uri módi fiatal emberek bizalmas beavatottsággal írják franczia költőkről, akikről maga Páris se tud, Pesten csak így beszéltek róla. És a neve mellé középkori dárdát, keresztet, reverendát képzeltek, egy Vendé-hőst láttak benne, egy modern Laroche-Jacquelint, aki csürökből, magtárakból, mohos, ősi kuriákból össze-szedi az embereket és aztán huj, huj, fölgyújt, föl-perzsel mindent, ami az utjában áll. De itt Anatole France-on, Clemenceaun, le Bonon, Lagardellen, Durkheimon tul — a »haza« szó első bajonettpengésére — mindenben reakciót látnak, hisz a nacionálizmust egész kedélyesen fölcserélik a reakcióval. Rochefort is nacionálista volt és a nacionálizmusa nem irányult a köztársaság ellen. A *l'Intransigeant* maga egy kon-fesszió, egy nagy térdrehullás a köztársaság előtt, a *l'Intransigeant* — írja a lap első számában — kész meghalni a köztársaságért, *l'Intransigeant* veut la République, il mourrait pour la République. Nem a trón volt az ideálja; az első nyilat épp a trón felé, Napoleon felé röpitette.

Akkor — 1865-ben — Napoleon a hatalma csucsán állt. A rendőrei, tőzsérei, courtisane-jai mindenhatók, a sajtó elnémult, a szalónokban, boudirokban, színházakban halk erotika, az ancien régime csipkés felhő-foszlánya permetezett és a császár nyugalma fölött csak egy-egy vakmerő, csipős, kiméletlen röpirat bon-togatta a tetőt. A Rochefort röpiratai: Az érdeklődés feléje fordult — kiderült, hogy a veszedelmes pengéjű ifjú egy ősnemes franczia nemzetség ivadéka, egyébként: diurnista a városházán — és rövidesen a *Charivari* munkatársa lett. Onnan átment a Soleil-hoz, a nép-szerüsége nőttön-nőtt, a hír ezüstszárnya tovább röpi-tette a nevé, a Figaró-hoz hiyták, majd, amikor ott egész harczzvonalat fejlesztett ki az udvar ellen és e miatt a tulajdonost megfenyegették, a Figaro pénzén a lapot alapított, a »La Lanterne«-t. Most már a világhír sinein robog a pályája. Ujabb támadásokat intéz az udvar ellen, Brüsszelbe szökik, föllép képviselőnek, de Jules Favre megbuktatja, Gambetta felajánl neki egy kerületet, megválasztják, hazajön, verekszik, új lapot csinál: a Marseillaiset, birkózik, két fronton küzd egyszerre, harczol a csöcselék ellen, de ugyan-akkor Louis Blanc-kal, Garibaldi-val, Schoelherrel barát-kozik és Victor Hugóval, aki Brüsszelben olyan tul-áradó lelkesedéssel üdvözölte, — voilà mon troisième fils. Aztán: új lapok, újabb számüzetés, egy pár regény, — Les Naufrageurs, les Dépravés — tudósítások, utirajzok a nagyvilágból. Rochefort ne sera plus pari-sien, Rochefort nem lesz többé párisi, jósolták akkori-ban, de ahogy Edmond Bazire írja, párisi volt Uj-Kaledóniában is, Saint Martin de Ré-ben is, Svájcban is, a saruján, a cipője talpán vitte magával a Mont-martre porát. Hazajött, megalapította a *l'Intransi-geant*-t, ami a napi politika üllőjén is fogalom-má lett és a Dreyfus-pör után lassankint elcsendesedett.

A hatása, amit a közönségére tett, páratlan volt. Egy-egy cikke alá odairhatta: pünkösdi beszéd a franczia nemzethez. A franczia közvéleményt nem a parlament füti, Franciaországot nem azok a szalak vezetik, amiket a parlamenti pártpolitika gépezetén szöttek, a gondolattermelés, eszmetisztulás munkája, az informatív és agitativ feladat az ujságé. Angliának nagy szónokai vannak, Franciaországnak nagy ujságírói. Az angol föld tradíciókkal van kiköveve, a közvéle-mény és a parlament gondolat- és hatásforgalma aka-dály nélkül megy végbe, Franciaországban éjszakán-kint föltépi a kövegetet; Franciaország Pittjét, Pal-

merstonját, Gladstoneját Hébert-nek, Clémenceaunak, Barrésnek, Rochefortnak hívják. Anglia politikai szabad egyeteme, szemináriuma: a parlament, Franciaországé: az ujság. És ami hajdan a Père Duchesne, az Ami du Peuple, a Journal de la République Française volt, az most a naczionalista sajtó, az élén az l'Intransigeant-nal. És Rochefort nem a köztársaság ellen harczolt, de más, jobb, tisztább köztársaságért, a köztársaságnak — írta egyszer — csak a teóriája van meg: a köztársaság államformája, a monarchia büneivel, piperéivel, aranyaival. A francia naczionalisták nosztalgiaja a trón iránt — nem reakció, ahogy nem az az amerikaiaké; a kapitalista termelés tendenciája határozottan monarchikus, és a nép ma semmivel se hullatja szivesebben a vérét a bordeaux-i gyárban, a pittsburgi bányában a részvénytársaság profitjáért, mint — mondjuk — Bonaparte Napoleon dicsőségéért a gizehi piramis alatt. De Rochefort még ennyire se ment, ő hü volt a köztársasághoz, rajongott a szabadságért, de — írta valahol — gyűlölte a jakobinizmust. Ezt az egyenlőséget, amely börtönnel dolgozik, ezt a testvériséget, amely a guillotine alá cipel, ezt a szabadságot, mely proskribál és spionkodik. Hazafi volt, de nem a hazafiság mai határai, mai dimenziói közt, nem is úgy, mint Paul Derouléde, neki lelki földije: »soit tout les peuples sont nos frères, mais dans la famille, celui que je préfère, c'est mon frère français« — inkább olyanformán, mint a szegény lotharingiai, aki a XV. században felsőhajtott: Istenem, a királyt száműzték és nekünk most valamennyiünknek angoloknak kell lennünk. Ő is mindig egy dolgon — egyszer a Boulanger-kalandon, egyszer a Panama-pörön, egyszer Dreyfus fölmentésén — látta kockán a hazát. Egyébként is sok volt benne a XV. század nyugtalan, vitézi tornás lovagjaiból és ha anakronisztikus volt: nem az ideáljai, hanem az egyénisége szerint volt az. Nem is értette az egyéniségét senki, nem is tudott a közelébe, a leglelkéhez férni senki. Anatole France írja, hogy aki a XV. század emberét meg akarja érteni, annak el kell felejteni, hogy a föld gömbölyü és a csillagok nem felhősillárra akasztott lámpák; nem szabad tudni Laplace világsziszteméről, vakon kell hinni Dantének, szent Tamásnak, az aquinóinak és a középkor kozmográfusainak; el kell hinni, hogy a világot hét nap alatt teremtették és Európát Priamus fiai alapították, akik Trója bukása után szétszóródtak a világba...

És végezetül — félénken leirok egy nevet: Bartha Miklós.

Lengyel Ernő.

A műalkotásnak kell uralkodnia a nézőn, nem a nézőnek a műalkotáson.

Az ember sohase bízzék az olyan asszonyban, aki neki bevallja valódi életkorát. Aki ezt elmondja az embernek, képes lenne mindent elmondani.

Ut a halottak szigetére.

Megszédített az alkony és a tenger
S Toscana fanyar, fekete bora,
Ringott velem a gyászos, karcsu csónak
S a mögöttem álló hallgatag hajósnak
Azt sem mondtam merre vagy hova.

Egy óra innen Szent Mihály szigetje
Odáig a nap most tűz-hidat vetett.
A ciprusormok égnek mint a láva
S a tűzbarázda izzó biborába
Tizenkét fekete gondola lebeg.

Pap, gyertya, tömjén, — feszület, koporsó,
Fekete kendős karcsu asszonyok
Lebegnek mint egy sohse látott álom
Ezüstös orru gyászos gondolákon
Arra amerre még a nap lobog.

Megállt a nap. A gyászoló menetre
Aranyporos szent glóriát szítál...
Kikötnek most a megdicsőült révbe,
Szinte az ég biborába lépve
Fölöttük a véres, fenséges Halál.

Megszédített az alkony és a tenger
S Toscana fanyar fekete bora
Mámorba szédült idegen szememmel
Csodát játszott a Halál és a Tenger
S tizenkét halottas gyászos gondola.

Dutka Ákos.

Viduli.

Irta: ERDŐSI DEZSÓ.

Dalolt, dalolt az oceán zürzavaros, fájdalmas éneket és az ember, aki a parton állott, kitérte karjait a hajó felé, amely Európába sietett.

— Vidd el átkomat neki! Vidd el gyűlöletemet, vidd szerelmemet...

— Szeretem-e vajjon most is? — kérdezte a danoló tengertől és a tajtékos habok zengéséből kihallatszott az igen.

Két esztendeje, hogy a maláji szigetcsoport egy félreeső, kis szigetén élt ez az európai, akit asszonyokozta élettragédia kergetett ki a világból. Az asszonnak magas homloka, fekete szeme, halvány arcza és mélyzengésű hangja volt és a férfi azt hitte, hogy nincs ezeknél dicsőbb a földön. Azt hitte, hogy kiválasztott lény az ő felesége, mindenek fölött álló, senkivel össze nem hasonlítható. Jaj annak, aki így szeret! Jön egy nap — okvetlenül jön — s mint föld alól fekete forrás, úgy buggyan ki az asszony lelkéből a porban csuszó közönységesség és hiúsága sokszor becstelenné, ostobasága hóhérrá teszi. Jön egy nap, hogy elrontja a gyomrát és eltorzítja a hangulatot, amit a szépsége a férfiban támaszt, vagy jön egy nap, amikor öntudatlanul, gyarlóságaitól ösztökélve elárulja férfit.

Igy tett ennek az embernek az asszonya is, aki egyhangunak találta a boldog szegénységet és egy gazdag emberhez szegődött.

— Ölj meg, — mondta neki — de unlak, nem maradok veled.

Am a férfi igaz ember volt, tisztelte az életet, az önmagáét is, és szívének rettentő sebével az oceán elhagyott szigetére bujdosott, hogy ne lásson drága toalettekét, csillogó ékszereket, a hiuság vásárát, amik az asszonyt eltántorították tőle.

A sziget holland birtok volt, de oly kicsiny és jelentéktelen, hogy nem törődtek vele. Csekély pénzért nagy darab földet adtak neki és az európai robot harcos embere itt élt nagy magányosságban, senkitől sem zavarva. Halászott, vadászott, szedte a banánfák érett gyümölcsét és elfelejtett dolgozni. Pedig amikor itt hagyta Európát, hogy irt keressen szívének sebére, azzal a szándékkal volt elelve, hogy új házában új életet kezd, munkába fogja eltemetni szívének bánatát, fájdalmát és pénzt, sok pénzt fog szerezni, hogy visszatérjen és megalázza, vagy visszahódítsa asszonyát. De amikor a szigetre került és látta, hogy az igények nélkül szükölködő benszülöttek mily végtelen nyugalomban élnek, mily határtalan bizalommal várják, hogy a nap megérlelje a banánt, a madarak kikelték a tojásokat, a halak a hálóikba akadjanak, az erdő jóhúsu vadja a fegyverük elé kerüljön, amikor átérezte a végtelen oceán magasztos egyhanguságát és látta felszállni, letűnni a Föld jótevőjét, a Napot, akkor belátta, ez az igazi élet, amelynek feltétele itt is ugyanaz, ami odakünn, az ott hagyott világban. De míg odakünn szenvedés, önmegtartóztatás és bűn útján jut hozzá az ember, addig itt önként kínálja magát. Merengve, elmélkedve éldegélt, állt a parton, vagy feküdt a banánfák árnyékában és egyre vesztett szerelmére gondolt. Megkérdezte a tengertől, a naptól, a csillagoktól és a fáktól, hogy szereti-e, még egyre szereti-e azt az asszonyt és ezek azt felelték neki, hogy szeretni fogja, amíg él. Méla szomorúság hozzászegődött, mint elváhatatlan árnyék, ebben fürdött a lelke este, reggel és megszokta mint a tenger zugását.

Egy napon egy öreg benszülött jött hozzá.

— Te halványarcu, — mondta neki — miért élsz te asszony nélkül? Hát nem kell neked asszony?

Az európainak megdobbant a szíve. Oh, hogy erre nem gondolt oly hosszú idő óta? Egy asszony, aki lusta vérét játékos lobogásba hozza és új világot segít építeni a rombadólt helyett? . . . De képes erre más asszony? Egy ama nőstény emberek közül, kik e szigeten élnek? Miért vegyen maga mellé egy ilyen állati lényt, amely csak lealacsonyíthatná kultúremberi mivoltát? Am hasztalanul tiltakozott európai izlése és értelme, a nőről való gondolat háborgásba hozta vérét és hamarosan megtörtént az alku. A maláj egy kést és három doboz gyufát kért a lányáért. Megkapta és másnap elhozta a leányt.

Viduli — így hívták a leányt — kíváncsian nézett szét az európai kunyhójában. A falon egy kis tükör lógott, amikor mását meglátta benne, boldogan nevetett. Az egyik kuczkóban egy fogkefe hevert, felkapta és könyörögve szolt új urához:

— Add nekem.

— A tied.

Viduli boldogan nevetett, a fogkefét a hajába tűzte és kaczerán illegette magát a tükör előtt.

— Kedves vagy, kis bestia — gondolta az európai.

Harmadnap Viduli egy kicsiny, fából durván kifaragott bálványt adott át az európainak.

— Égesd el — mondta.

— Miért? Hiszen ez a te istened?

— Már nem az én istenem. Te vagy az én istenem. Add nekem ezt!

És Viduli kivette az asztalfiókból az európai másik,

utolsó fogkefét. A hajába tűzte azt is és leborulva imádkozott új istenét.

Az európai mélán simogatta Viduli haját. Eszébe jutott a halványarcu asszony, aki fitymálva, gögösen dobta el az egyszerű olcsó nyakéket, amit egyszer egész havi fizetése árán vett neki. Másfél évig nem dohányzott, hogy helyrehozza ezt a pazarlást és az asszony egyszer sem öltötte fel a nyakéket.

Viduli hiveséges teremtés volt. Szolgált urát, megtanult olvasni a szeme járásából, és ha elaludt, száraz, szagos füveket gyújtott a kunyhó előtt. Így áldozott új istenének. Szerető asszonynya, igazi asszonynya lett a vad leány, de az európai nem látott benne mást, mint tárgyat, mely az élet fentartásához szükséges, akár a banán, vagy a hal. Ha rosszul végezte a leány a dolgát, vagy ha rosszkedvű, szeszélyes volt az európai, megszidta, elűzte magától, meg is verte néha, és Viduli boldog megadásal várta és várta az órát, amikor újra kiül istenének ajakára a mosolygás és szerelmes játéokra szólítja magához.

Egy napon eljött Viduli apja és gyufát követelt. Az európainak fogytán volt a készlete és nem adott neki. Az öreg vadember erre zsarolni próbált.

— Ha nem adsz tüzet, — mondta — elviszem a leányt.

— Nem adom, eladtad nekem.

Az öreg erre megfenyegette az európaiat. A lármára előjött Viduli és megértvén, miről van szó, baltával rohant neki az apjának. Ha az európai közbe nem lép, kettéhasította volna a koponyáját.

Az európai az első percben irtózatot érzett a vad leány iránt, aki meg akarta ölni az apját. Az irtózat villama megvilágította a mélységet, mely közte és a némből között tátong. Viduli sirva fakadt, leborult előtte, térden csuszva közeledett hozzá és csókolta a lábát.

— Te vagy az én istenem, senki más — mondta. — Ő el akart engem szakítani tőled.

És leirhatatlan szerelmes pillantást vetett rá.

Igy hevít a nap. Az európai viszonozta a pillantást, szíve a nő felé dobogott. Lagymatag vére felpezsdült. Irtózata elszállt.

De még eszébe jutott: hátha jön egy nap s megun téged, mint az első és álmodban szerteloccsantja a koponyádat?

— Badarság, — így felelt a kérdésre — hát nem azok az erők ölik meg az embert, amik éltetik?

És élt, éldegélt az európai a vad leánynyal. Megtanította a csókolózásra, a lágy ölelésre, a becéző simogatásra, a szerelmi kaczerkodásokra, amik izt és ingert adnak a fehér ember szeretkezésének. És egy napon Viduli ócska, vitorlából való köténnyel fődte be övét.

— Ki tanított téged szeméremre? — kérdezte az európai elbámulva.

Viduli titokzatosan nevetett . . .

Az európai sokszor jóllakott a leánynyal, ilyenkor otthagya egy-két napra. Kiment az erdőre, vagy az oceán partjára és szomorú emlékeinek élt. Elővette a hűtlen asszony arczképét, csókolta és sóhajtozott. Vajjon mi lehet vele? Boldog-e? Gondol-e rá? Talán rossz sorban van és sirva, sóhajtván kívánja őt vissza. Ilyenkor kitérta a karjait az oceán végtelensége felé és vágyón, panaszosan kiáltotta az asszony nevét a zugó szélbe. Ilyenkor igézetesen varázsolta maga elé a várost, melyet elhagyott . . . Az utcákon ember ember hátán, oh, vad, gyönyörű roham a kéj és a pénz felé! . . . Ilyenkor újból megrohanta a pénz vágya, amelyen odakünn a világban mindent megvehet magának. Merész terveket, nyaktörő vállalkozásokat eszelt ki, amiknek révén sok

pénzhez juthatna és diadalmasan térhetne vissza az emberek közé, akik oly ocsmányul bántak vele, mert szegény volt.

És amikor agya a tervezetésben, szíve a meddő epekedésben kifáradott, visszatért kunyhójába, Vidulihoz. Teltek a napok, melanchólikus egyhangúságban és türe, megszokta Viduli csodálatos ragaszkodását és szerelmét, amelyet pedig észszel felfogni nem tudott. Sokszor, ha Viduli a karjaiban feküdt, nekitüzesedett bágyadt fantáziája s pillanatokig úgy képzelte, hogy a haloványarcú asszonyt csókolja. Ilyenkor a csókok izgalmasok, gyötrelmesek voltak és boldogtalannak érezte magát. Viduli is megérezte ilyenkor, hogy a mult mint ösmeretlen ellenség áll közte és az ő istene között és egyszer mélységes alázattal kérdezte:

— Ahonnan jöttél, ott szebbek a nők? . . .

Egy napon az európai merő véletlenségből aranyat talált a szigeten végigfutó patakban. Követte a patak medrét, egész a forrásáig és bőséges aranyrétegre bukkan. Sziklás hegyszakadékból bugyogott elő a forrás, egy helyütt, ahol a meder sekély volt, az ásóval kiemelt iszapban szabad szemmel is kivehető volt az arany csillogása.

Vad, de hideg gyönyörűség áradt az európai szívéből.

— Itt a kincs! — kiáltotta és az aranyos iszapot megszillogtatta a szikrázó napfényben.

— Itt a kincs! — kiáltotta oda az égnek, a napnak, a fáknek és a tengernek, de ezek nem indultak meg az ő szavain. Az ég ragyogott, a nap tüzelt, a fák bólogtak és a tenger zugott mint annakelőtte, mintha mi sem történt volna, mintha az ember égbetörő kiáltása is csak a százezer nyelvű élet egy hangja volna, amely elvész a nagy mindenségben, mint a madár fütyje, vagy a gyermek sirása. A kincs csak az ember lényét dulta föl, körülötte a természet nem vett róla tudomást.

Tehát itt a kincs, az erő, a pénz és diadalmas hősként térhet vissza az emberek közé. Visszaszerezheti magának az asszonyt . . . mindent, mindent, amit akar.

Éjet nappallá téve dolgozott az európai a patakban, mosta az aranyat és gyűjtötte bőségesen. Mikor együtt volt egy zsákra való, azt gondolta, ezen palotát vesz, mikor megtelt a másik zsák, úgy tervezte, földbirtokot szerez, a harmadikból gyárat alapít és palota, földbirtok, gyár fölött ott lebegett sebzett szerelme.

Mikor azonban megszokta az arany látását és birását és fantáziája kimerült a tervezetésben, nehéznek és rossznak találta a munkát. Naphosszat ott állt a patakban, vadul dolgozott és az egyenlítői nap heve vezetettül gyötörte. Kezei feltörtek, lábai megroggyantak, lesóványodott. Lelkesültsége helyébe kedvetlenség és bágyadság lépett. És egy este, amikor halálos fáradsággal dőlt le kunyhójában és a busuló Vidulit elparancsolta magától, arra gondolt, hogy ott, ahol már esztendőket óta él és megtalálta az élet minden feltételét, egy zsák arany annyit sem ér, mint egy fél banán.

Harmadnapra egy vitorlás kötött ki a szigeten. Ritka esemény volt ez, amely ennekelőtte boldog izgalomba hozta az európaiat. Sietve kereste fel a matrózokat, az utasokat, hogy halovány arcukat lásson, kiművelt nyelvet halljon és megkérdezte, mi újság odakünn a világban. Megvendégelte őket frissen lőtt szárnyasok sültjével és megmutatta nekik a legjobb izü forrást.

Am most bőséges rémület csapott a szívéhez, amikor a partra szállt európaiak hahóját hallotta. Mind a két kezébe revolvert fogott és odaállt a kincse mellé, hogy lélője azt, aki az aranyos patakhoz közeledik. Düh és gyűlölet korbácsolta fel idegeit a gondolatra, hogy a hajósok felfedezik az aranytelepet és megfoszthatják tőle.

Állt a patakmenti fák sűrűjében és lesett. Aki fehér ember arra téved, lelőtte volna!

Megzörrent a cserje s felemelte a revolvert, gyilkolni akart az aranyért. De csak Viduli jött.

— Fehér testvéreid jó vizet keresnek, — mondta — ereddj és hozd őket ide. Ebben a patakban van a legédesebb és leghűsebb víz.

— Nem! — kiáltotta vadul az európai. — Nem adok nekik vizet.

Viduli elcsodálkozott.

— Irigyled testvéreidtól a vizet?

— Takarodj!

Viduli sirva ment el és az európai végtelenül gaznak és nyomorultnak érezte magát. Ebben a pillanatban gyűlölt mindenkit, a napot, amelynek világossága elárulhatja kincsének rejtkehelyét, a patak hűs vizét, amely nem oltalmazza meg számára a kincset, a banánfákat, miért nem alkotnak áthághatatlan sövényt az aranytelep körül, de legjobban gyűlölte és rettegte embertársait. Gyűlölt mindent, amit eddig szeretett és megbecsült, rettegett mindentől, ami eddig bátorságot öntött belé. Ölni akart, ölni, vagy megdögölni a rablók ellen való tusában, mint valami vadállat, mit társai széttépnek. Nyomorult lett, gaz és alávaló. És ezt az arany tette vele.

A hajó másnap elvitorlázott és az európai megkönnyebbült. Szörnyen szégyelte magát az utálatos változás miatt, melyen az arany miatt keresztülment. Bocsánatot kért jötevőjétől, a naptól, a víztől, a banántól, amiért gyűlölte őket. Nagy szeretettel bánt Vidulival is és titkos harag támadt szívében az arany iránt. Beszüntette a rabszolgamunkát a patakban, naphosszat Vidulival játszott, vagy elmélkedve barangolt az erdőben, a tenger partján és szabadnak, boldognak érezte magát, hogy nem kell dolgoznia. Rájött, hogy neki tulajdonképpen megvan mindene, amire az elhagyott szigeten, megszokott és jóleső életmódjában szüksége lehet. Az arany itt csak nyüg neki, amely feldulja életét.

Hetek múlva azonban ismét feltámadt beteg vágya. Európa után és tépett szerelme a hűtelen asszony után. Ugy vélte, hogy mégis csak Európa és az az asszony az ő életének célja. Hébe-hóba megint elővette az arczképet és csókolta. És kedvetlenül, unottan állt be a patak vizébe, gyűjtven az aranyat.

Az arany szaporodott. Bizonyos idő multán úgy vélte, hogy már milliomos, olyan vagyonnak az ura, amely kiváltságos helyzetet biztosít neki. És minél gazdagabb lett, annál fáradtabbnak, közömbösebbnek tudta magát, annál inkább csodálkozott visszaszámolva magát, mert nem volt megelégedve magával. Ha a munkától összetörve ki-kifujta magát, megbámulta a patak mentén röpdőső madarakat, a fűge gyíkokat, amik fel-lekuszta az arany iszapon és nem tudtak semmiről semmit. Eszébe jutott, hogy életének nagy része, a szomorubb, a fiatalabb, künn a nagyvilágban telt el s hogy mennyire gyűlölte akkor a gazdagokat. Arra gondolt, hogy a szigeten eltöltött évek tulajdonképpen más embert faragtak belőle, aki már nem tud úgy lelkesedni a gazdagságért. És kétkedések szállták meg, hogy tud-e még úgy érezni a csalfa asszony iránt, s úgy vélte, hogy a régi seb nem sajog már, behegedt. Talán éppen Viduli hegesztette be?

Lehetséges!

És a halálra is gondolt. Mi van még hátra? Pár esztendő. Erdemes-e ezért újra kezdeni azt az életet, amelybe egyszer már belebukott? És nem lesz-e szebb itt feküdni, az örökké forró nap alatt, a zugó tenger partján, valamelyik banánfa tövében, az ő önzetlen jötevői és barátai közelében?

— Nem voltam én boldog itt? — kérdezte.
 — Boldog voltál — felelte neki a dicső természet.
 — Nézz hátra én istenem! — szólalt meg mögötte Viduli.

Az európai megfordult és majd eldült a bámulattól.

Vidulin európai toalett pompázott. Karcsu teremtéről izléstelen selyemruha omlott alá, ezer ráncban, bozontos haján széles, tollas kalap pompázott, kezei keztyükbe voltak dugva, de a bélésükkel kifelé voltak fordítva és sántikált, mert a lakkos topánokat megfordítva vette fel.

Az európai nevetett, boszankodott, álmélkodott. Hütelen asszonyának arczképéről volt lemásolva ez a ruha.

— Én láttam, hogy csókolod azt a képet. Az a nő volt a tied. És azt gondoltam, jobban fogsz szeretni, ha rajtam is ilyen ruha lesz. A hajón, amely itt járt, volt egy fehéarczú asszony is, tőle vettem ezt a ruhát. Nagyon szorít. Ugy fáj a lábam, a derekam. De mindig viselni fogom, ha akarod. Nézz meg jól, milyen szép vagyok!

Viduli a patak tükrebe nézett és gyönyörködött másában.

— Ha elszakad, vegyél nekem más ruhát. Sok ruhát. Ha olyan sok az aranyad, vegyél nekem ruhákat.

Az európai keserűn kacagott. Oh, örök, egyforma, bűnös és édes asszonyiság! Ime, hasztalan rohant ki a világból, tizezer kilométernyire a nagy várostól, az asszony itt is az, aki ott volt. Az első a hiúságával tépte szét a szívét, mert rossz volt, a második a hiúságával tesz tanúságot mondhatlan szerelméről, mert jó és igaz. Mért menjen vissza az emberek közé, ahol az arany uralkodik és rontja a sziveket, minék neki más asszony, amikor itt van Viduli?

— Szép vagyok? — kérdezte Viduli.

— Csuf vagy, csuf vagy — felelte kacagva az európai. — Dobb le magadról a rongyokat.

— Nem — felelte a lány daczosan. — Olyan akarok lenni, mint a te első asszonyod, akit jobban szeretted. Inkább adj nekem aranyat, hogy új ruhákat vehessek.

— Nesze!

És az európai belemarkolt az arany iszapba és rákente az ócska selyemruhára.

Toll és tőr.

— jul. 4.

ANDRÁSSY GYULA PÁRTOT ALAKIT. Megörölte a régi szabadelvűpártot, segített tönkretenni a koalíciós pártot, összeveszejtette az ellenzéki pártokat, sirt ásott az alkotmánypártnak, diszsidenseknek, s elpusztítván mindent maga mögött, új pártot csinál, hogy megint legyen mit elpusztítania. Közben tárgyal Károlyi Mihálylyal a választójogi blokk dolgában, s mialatt a választójogot rádiktálja más pártra, a maga megszületendő pártjának programjából óvatosan kifejti ezt a reformot. Nem vagyunk nagyképu politikusok, szórszálhasogató közjogászok, de annyit értünk a politikához, hogy nyugodt lélekkel állithassuk: Andrássy nagyon jó helyen lenne az új függetlenségi pártban. Hogy ő hatvanhetes? Ez igaz. De ő tudja a legjobban, hogy ez a 48-as párt van olyan rossz hatvanhetes, hogy elbirjon egy korrekt negyvennyolczast.

A MAGYAR ÍRÓ PÁRISBA UTAZIK. Évekig kuporgatja a garaskákat, hogy a nyugati kultúra levegőjével szivja teli a tüdejét. S mikor elérte álmai netovábbját, Párisban meglátja Nemes Marczel királyi tanácsost. Igaz hogy a párisi Nemes Marczel egészen más, mint a budapesti, mert a párisi Nemes Marczel sir, a budapesti pedig jóizüket nevet. Szász Zoltán a síró Nemes Marczelt látta. A királyi tanácsos ur könyezve járt a hotelben, s mikor a sírás okát kérdezték tőle, azt felelte, hogy most látta utoljára képgyűjteményét. És ezekről a könyekről párisi levél íródott a pestieknek. Nemes Marczel sirt... De hát ki mondta, hogy adja el a gyűjteményt? Ó, azok a kegyetlen párisiak: megvásárolnak valamit, amit kínálnak nekik. Elhoradják a képeket, amelyek odanőttek Nemes Marczel szívéhez. Lám, Bárczy István sokkal gyöngédebb, mint a párisiak: Bárczy István sajnálta Nemes Marczelt, nem akarta megrikatni, nem akarta képeitől megfosztani. Mennyi emberszeretet, mennyi finom érzés lakik ebben a Bárczyban. Ő nem szomorította el Nemes Marczelt s a királyi tanácsos ur mégis Bárczyt szidja s nem a párisiakat. Hát érdemes gyöngédnek, humánusnak lenni?

AZ ÉRETTSÉGI BIZTOS URAT ovációkban részesítették szeretett szülőföldjén. Jakab Ödön ur ugyanis az idén volt először érettségi biztos, ami gyönyörű alkalom arra, hogy az ember ünnepeltesse magát odahaza. Mert hajh, nagy dolog érettségi biztosnak lenni: az ember beereszkedik egy kényelmes karosszékbe, felveszi legnagyobb ábrázatát s tanul, sokat tanul, mialatt úgy tesz, mintha ő tanítana. Sok, nagyon sok tanárt kellene évenként nem is egyszer, de legalább háromszor elküldeni érettségi biztosnak. Ha aztán ünnepeltetik is magukat odahaza, ezért ne irigyelje őket senki. Mert borzasztó ünnepszeg az, amikor az érettségi biztos urak tiszteletére a saját verseiket, egyszóvalosait adják elő vidéki átyafiak. Közélel ez ünnepeltetésnek látszik; de messziről pokoli malicziának.

ANONYMUS. Laukó Albert gimnáziumi igazgató Désről a következőket írja nekünk »A pályadije« című krónikánk kapcsán: A mai történetírás, eltérőleg a krónikáktól, megrostálja forrásait. A krónikások leírták, ami kezök ügyébe esett, a mai történetíró csak azt vészi át a krónikából, ami a kritikát kiállja. Anonymus Gesta Hungarorum cím alatt ismert krónikája éppen azért mai nap értékesebb az irodalomtörténetre, mint a történetírásra nézve: A történetíró megállapította, hogy III. Béla királynak volt jegyzője 1205 körül írta krónikáját; tehát Imre király idejében, mikor Endre herceg miatt az ország két nagy pártra oszlott. Az Imre-párt kényszerítette később Endrét az Aranybulla kiadására. A Vérszerződés leírásában látjuk tehát az Aranybulla előfutárját. A történetíró a Vérszerződést nem tekinti ma már etelközi eredetűnek és csak mint tisztos régiséget tekinti, de reá többé nem épít. Cornidestől kezdve sokat foglalkoztak Anonymus személyiségével, a millenium idején különösen Sebestyén Gyula. Művét akkoriban olvastam, de teljesen nem értettem s még most sem értek egyet vele. Hogy püspök, főpap lehetett, azt sikerült Sebestyénnek kimutatni, de hogy erdélyi püspök lett volna, azt nem tudta, nem is lehetett kimutatni. Hogy lehetett volna kimutatni, mikor művéből az tűnik ki, hogy Erdélyt nem ismeri, tehát Erdélyben nem járt soha. Erdevelu (erdőelő) néven kívül Almás, Gyalu, Esküllő, Kapos (folyó), Meszes kapu nevek fordulnak nála elő. Másképp vagyunk a Felső-Tisza vidékével: Imre király többször volt Máramarosban medvevadászatol, valószínűleg vele volt Béla

király jegyzője is, talán mint főúr, egri érsek minőségben. Ezt mutatja a Felső-Tisza vidékének gazdag nomenklaturája. Zemplin vár (Zemplén), Sajó folyó, Tarczal hegy, Ketelpataka (Sárospatak), Sátorholm (Sátoraljaújhely), Tolcsva vize, Takta vize, Szerencshegy, Hegyalja, Himösudvar (Tokaj), Zagyva, Hernád, Héjő folyó, e közelében Emőd helység, Tapolcza, Miskolcz, Diósgyőr, Eger, *Ustoros vize*, Zenuholmu (Szihalom), Mátra, Pata, ahol később Sármonostorban Aba király eltemetett. Révek: Ládi rév, Dorogna rév, Keméj vidéke (a mai Borsod tiszai része). Neki nem lehetett térkép a kezében, mikor művét írta, hanem előszeretettel azt a vidéket írta le, amelyet legjobban ismert, amely neki legkedvesebb volt. Történet-földrajzi alapon tehát nem mutatható ki, hogy erdélyi püspök volt; a látszat amellett van, hogy inkább lehetett egri püspök. Ezért nem fogadják el a történetirók Sebestyén véleményét, ezért nem lett belőle történeti igazság.

Krónika II.

A negyven szenyora.

— *jul. 4.*

A mitológikus Róma királya leányának halovány emléke suhan felénk, a királyleányé, aki nem tudta túlélni, hogy egy férfiú — ocsmány és erőszakos — akarata ellenére megölette őt. Fantáziánk a Vesta-szüzek gyujtotta szent lángoknál melegedik, amikor a durangói negyven asszony történetét olvassuk. Durangóban, Mexikóban ugyanis negyven asszony — negyven szenyora — közös elhatározással, egyszerre lett öngyilkos azért, mert az örökké forrongó ország fölkelő banditái éj beálltával rajtütöttek városukban és vadállati fosztogatás közben a hideg arany és ezüst mellett elrabolták a negyven asszonynak tisztaságát, hűségét és szemérmét.

A téma nem új. A középkor világában, amelyet állandóan a perzselő háboru zsarátnokának füstje kormozott be, ez ugyszólván mindennapi dolog volt, mondhatni intézményes, mint a jobbágyvilágban a jus primae noctis. Költő is feldolgozta ezt a témát, szent gyengédséggel. A boldogtalan Heinrich von Kleist az ő klasszikus novellájában: »Die Marquise von O.*.*«, úgy ír egy hasonlatos esetről, mintha csak egy bibliai szentnek a történetét írná meg. Mégis hogy ez a törtélem megeshetett még ma is (és ha Mexikóban is esett meg), maga a tény, hogy a férfibrutalitásnak, a himenü ember vadállati éhségének ez a borzongató hőskölteménye ma is megismétlődhetett, szinte a katasztrófa erejével sujt le, nem is mondhatjuk a kultur-, hanem egyáltalán a jobberzésü emberre.

Gondolják, hogy nagyot változott a világ azért, mert ma már mint egy Martinique-szerű föld- és tengerrengés katasztrófáról, úgy irunk erről, ami a harminczéves háboru napjaiban még igen-igen megszokott volt? Gondolják? És kiki térden állva mond hálát az Uristennek azért, hogy őt magát, a feleségét, a leányát és a nőtestvérét a mai biztonságosabb és emberségesebb korszakban engedi élni, nem pedig két-három századdal hátrább? ... Lehet hogy igazuk van azoknak, akik

így gondolkoznak. Lehet hogy igazuk van azoknak, akik azt hiszik, hogy a tizenkilencedik és a huszadik század kulturája az, amelyik az utakkal, a lakással és a vagyonnal együtt biztonságosabbá tette a börtorkálásában is magasabb eszményekért küzdő emberiség kincsét: a nőnek a becsületét. Lehet.

Lehet hogy ez tette, a tizenkilencedik és a huszadik század, az új törvények és az általánosabb műveltség. De az is lehet, hogy nem ez tette és hogy a világ nem is változott, nem is javult annyira. Ha kényelmessé akarnók tenni dolgunkat, akkor csak a balkáni háborura kellene utalnunk, amelyikben vitéz szláv katonák, mihelyt a hárem küszöbét átlépték, nem arról tettek tanuságot, hogy a világ fölött néhány évszázad elmúlt. De mi nem erre gondolunk, nem is erre teszünk célzást.

A középkorra gondolunk, igenis a vad, háboruszkodó, perzselő, fosztogató, legyőzöttek asszonyait becsületlenítő középkorra. Igenis abból a vészes-viharos korszakból kérjük az argumentumainkat arra nézve, hogy a világ nem változott. Legalább lényegében nem változott.

Mert vad és törtelmes volt a középkor, de annak lángvörös éjszakáján is általvilágított a római király leányának és a Vesta-papnőknek sugáros, fehér emlékezete. Tudós humanisták gyengéden ápolták ezt az emléket, és aki nem volt tudós, nem volt humanista, nem tudott latinul és nem ösmerte a római történelmet, az Máriát imádta, a Szeplőtelen Szüzet, a tiszta öli Anyát. És a klastromok is — bármiként is igyekeznek egyes újabb történetirók az apácák házainak emlékét kikezdeni — a klastromok fehér, kemény czellái is a női becsületnek mennyei magasságban való trónolását hirdették. Már a pusztá jelenlétükkel hirdették azt, a rendeltetésükkel, tekintet nélkül arra, hogy e rendeltetés ellen, minden tizezeredik esetben talán, vétkeztek.

A durangói negyven mártir-asszony, aki étellel halállal tett tanuságot a nőnek természetes, veleszületett és magasabb rendeltetésü szemérmességével, a mexikói negyven szent asszony és az ő cselekedetük nem önmagában való dolog tehát. A negyven asszonynak voltak ősei az antik világban és a középkorban is, állandóan, megszakítás nélkül voltak őseik, és legendárius cselekedetük bőven talál testvéreire az ókorban és abban a korszakban is, amelyet nemcsak középkornak, hanem lovagkornak is szoktak nevezni.

A középkor történelme tele van a női tisztaság és erény legmagasztosabb példáival. Olyan szépek, a maguk szüzi fehérségükben, és annyira messze világítók ezek a példák, hogy az újkorban alig is találjuk meg párjukat. Nem találjuk őket, csak éppen Durangóban, Mexikóban.

De hiszen Mexikóban is középkor van. Feneketlen középkor. És talán éppen azért, mert ott még teljes a középkor, talán éppen azért van az, hogy ott a matrónai hőscselekedetek is fénylőbbek, ragyogóbbak, hősiebbek, mint máshol, Európában például, vagy az

Egyesült-Államokban, ahol minden olyan jó és biztonságos. A legelvetemültebb alapszín domborítja ki a legplasztikusabban a tiszta és a halovány hőstetteket és a fürtelem közepette nagyobb dolog erényesnek lenni, mint ott, ahol mindennapi kenyér az erény. És ahol a közönséges gazság az utolsó lépéstől sem riad vissza, ott az erény is hangosabban imádkozik védelemért, és amikor az imádság sem használ, meghal azért, hogy az élet egyetlen nagy dolgával, a halállal tegyen tanúságot maga mellett.

A mexikói negyven szenyora a legendák közé fog jutni, az ókori és középkori legendák közé. Ők maguk is középkorban éltek és a körülöttük levő dolgok és emberek avatták őket szentekké, szólították bennük elő, azt az erőt, ami a legmélyebben szunnyadó, a szentek alázatos hőstetteihez szükséges nagy lelki erőt. Megdicsőülésük teljes, aminthogy az volt életük és haláluk is. Az volt. És ez a teljes élet és teljes halál hirdeti az eszmények legreálisabbikának, — legreálisabbikának, mert leglégiesebbikének — a női becsületnek örökkön tartó életét. Hirdetik, mint a római királyleány, mint a Vesta-szüzek, mint Mária és mint szolgálónői, a klastromi apácák.

Lakatos László.

Ó, láz...

És néha télen, a borus szobában,
Beszélni kezdenek a butorok. —
Fáradt szívem egy rozzant zongorában,
Egy vén tükörben, mely már elkopott,
Egy régi képben — dus aranykerettel —
És minden tárgyban visszhangra talál
— S én fekszem egyre, tágranyilt szemekkel
És azt hiszem, hogy most a mult temet el
S emlékeket kaszál itt a halál...

A régi láz játszik talán szívemmel.
— Ó, rémes játék, élet-altató! —
Mért nem lehetek én a tiszta reggel,
Mikor vidáman szikrázik a hó?
Mért nem lehetek én a csönd, a béke,
Egy régi kép a málladó falon,
Az álmodó tó kékes szürkesége,
Bus kankalinvirág, vagy zöld halom?
Mért élek itt az álmodó szobában,
Magam is álom, föl-föltámadó,
Mért nem lehetek fehér gyásszá váltan
Az örök-tiszta, csöndes tél, a hó?

Dalölj, dalölj szívemnek örök láza,
Te rettentő, te gyötrelmes, te szép!
Borus sorsom laterna magikája
Az elfogyó fényt itt te hinted szét.
E hófehér papírra te vitted
A gyermekornak kusza rajzait,
A kisvárost, az álmodó szelidet,
Havas határt, melyet a hold vakít;

Te énekelsz a butorban, a képben,
Az árnyékokkal játszó vén falon
S a kandalló rőt, virágos tűzében
Te sirsz, sivitasz, mint a fájdalom.

Te tördeled e vonagló sorokba
Az életnek szívveréseit,
Te szántasz át a multakon, iromba
Nagy árnyékként, mely mindent béterit;
Te hegedülsz az éjjeli sötétben
A szívem piros függőnye mögött,
Anyámról, aki meghalt egyszer régen
S a multról, amely véle költözött.

Te vagy a korbács, mely szívem hasítja,
A lárvás rém, a jeges döbbenet —
Te vagy a sorsom forró száju sipja,
S a szörnyü kéz otrombán billeget.
Te zsongatod betegrevert szívemben
Elmult leányok drága szép nevét —
S menekülő szép multam föl-fölrebben,
Mint porba hullott, megsebzett veréb.

Ó, láz, szívemnek forró, drága kinja,
Te éltető és gyilkoló öröm;
Szavad szívemet néha elcsitítja
S e perczetek én áldom, köszönöm.
S ha téli éjék rémitő szakában
Bomlott harangként zugsz e szíven át:
Én azt hiszem, mögöttem a halál van
S az ő ajkáról kél e szerenád.

Majthényi György.

Ronda tanár ur.

(Regény.)

(10)

Irta: HEINRICH MANN.

Szilaj kíváncsiság furta az oldalát. Farkasszemet akart nézni ezzel a nővel, aki oly tündökletes magasságból hullott a mocsárba! Végig akarta mérni őt és nyomorult elcsábítóját egy megsemmisítő tekintettel, látni akarta, állják-e a tekintetét.

Lohmann kijelentette:
— Izléstelenek vagytok.
De ő is velük tartott.

Az öltözőben pohárcsengés fogadta őket. A vendéglős nyomban két üveg pezsgőt nyitott. A Kiepert-házaspár sugárzó arczczal hajlongott Ronda és Róza fölött, akik az asztal mögött trónoltak, egybeolvadva. A három diák először megkerülte az asztalt.

Aztán megálltak Ronda és a hölgye előtt s jóestét kívántak nekik. Csak Kieperték válaszoltak nekik, kezét ráztak velük. Erre Ertzum egyedül, rekedt hangon köszönt. Róza csodálkozva nézett fel, csicsergő és turbékoló hangocskáján elfogulatlanul mondta, hogy nem is ismeri.

— Á, ti vagytok. Nézd csak, drágám, ők vannak itt. Üljetek le és igyatok!

Ezzel elintézte őket és a tekintetével részvétlenül elbocsátotta Ertzumot. A fiu szinte belereszkedett.

Ronda kegyesen felemelte a kezét:

— Igen ám, úgy bizony, csak üljenek le és lip-pentsenek egy kicsit. Ma az én vendégeim.

Lohmannra nézett, aki már leült és cigarettát sodort... Lohmann, a hitvány fráter, kinek elegáncziája megaláztatás volt a rosszul dotált tekintélyre nézve; Lohmann, aki olyan szemtelen, hogy még csak nem is a csufnévén hívta őt; Lohmann, aki nem kis szürke magoló ficzkó, de fesztelen modorával, a tanár haragját fitymáló sajnálkozásával és humorával még a zsarnokban is kétkedett: — ez a diák nemcsak »más-sal foglalkozott«, de most Rózával is akart foglalkozni. Ezuttal azonban Ronda érczakarátán megtört az ereje. Ronda megesküdött: nem ül többet az öltözőben. Sohase kapja meg Rózát: nem is kapta meg. És nemcsak hogy Lohmann nem ült az öltözőben, de ő ült ott, Ronda...

Ezzel mindenkit lepipált. Elbámult; és forró elégtételt érzett. Nemcsak Lohmann és két társát ütötte ki a nyeregből, nemcsak a terem iskolakerülő diákjait előzte meg, de az egész város elől, ötvenezer kaján diák elől hódította el Frölich Rózát és most ő az ur az öltözőben!

A diákok úgy látták, hogy Ronda egészen megfiatalodott. Gallérja a fülére csuszott, néhány gombja felpattant, haja felborzolódott, kirugott a hámból s egy züllött és győzelmes, részeg hadvezér ült előttük.

Róza felengedett, lanyhán-fáradt volt és gyermeki, amint az asztalon hozzásimult. A külseje minden idegen férfit sértett, mert — úgy tetszett — Ronda döntő diadalt aratott.

Mindhárman észrevették ezt; Kieselsack már rágszálta a körmeit. Kiepert, aki nem látott ily világosan, azzal intézte el az undorát, hogy mindenkire ráköszöntött egy-egy poharat. A kövér nő folyton azon örült, hogy Róza ennyire megváltozott és hogy a társaság békésen árult egy gyékényen.

— Nézze, tanár ur, hogy örülnek a diákjai. Már igazán szeretik magát.

— Igazán bizony — mondta Ronda. — Mert van bennük érzék a szép és nemes iránt.

És kajánul nevetett.

— Kieselsack, ön is itt van? Csodálkozom, hogy gondosan örködő nagyanyja ide engedte... Ennek a diáknak ugyanis van egy nagyanyja, aki őt néha istenigazában elpáholja — mondta Rózának, azzal a látható czéllal, hogy Kieselsack férfini méltóságán csorbát üssön.

Kieselsack azonban nagyon jól tudta, hogy nem a férfini méltósága miatt tette le egykor a kisasszonynál az érettségit. Feszengett a helyén, kornyikált és az orra hegyére bandzsított:

— A nagyanyám csak akkor szokott megverni, hogyha nem találok a füzetemet. Biztosan itt a dutyiban vesztettem el, az asztal alatt.

És nyomban az asztal alá bujt, megragadta a művésznő lábát, és mig Kieperték orditoztak, alulról sugta oda neki, hogy mit kíván. Másképpen elárulja Rondának.

— Takonypócz — mondta a nő és félretolta a lábával.

Aztán Ronda a másik diákhoz szólt:

— És ön, Ertzum... lássuk csak. Az arczkifejezésével azt árulja el, hogy a felfogása itt is olyan gyöngye, mint az iskolában. Nem ön az, — jól jegyezzük meg! — aki fejébe vette, hogy Frölich Róza színművésznő öngagságát megkéreti?... Bamba hallgatása már felelet. Róza öngagsága azonban megtanította, meddig mehet egy diák. Nekem már nincs semmi mondani-valóm. Álljon fel...

Ertzum engedelmesen felállt. Mert Róza nevetett;

és nevetése elrabolta forradalmi kedvét s az öntudata utolsó maradékát is; megbénult.

— Nos, mutassa meg, maga haszontalan, hanyag fráter, hogy nemcsak itt a Kék Angyalban tud ficzkádozni, de az iskola kötelmeinek is megfelel s a »kívülről«-t is megtanulja. Mondja fel a holnapra feladott templomi éneket.

Ertzum tágra meredt szemmel nézett körül a szobában. Homloka verejtékezett. Rabnak érezte magát megint, fejét lesunyta és fujta a verset:

*Hálát rebegünk tenéked,
Jóltevő, nagy Istenünk,
Mindeniütt a bölcseséged,
Jóságod ragyog nekünk.*

Itt Róza rikácsolni kezdett. Kiepertné is kedélyesen kotkodácsolt. Róza azonban csak azért rikácsolt, hogy Ertzumot sértse; és halkabban rikácsolt, Ronda iránt való kiméleltből, akinek a karját nyomogatta, hizelegni akart neki, meg akarta jutalmazni azért, hogy ezt a tenyeres-talpas vörös embert lebirta s most ügyetlenül és alázatosan fujta a bárgyu rimeket.

Ertzum folytatta:

*Mindeniütt szerelmed árad,
Tiszta, végtelen hegyed...*

Erre azonban megsokalta már az artista illetlen viselkedését. Kiepert most kezdte élvezni a helyzetet. Ertzum arczába bömbölt és csapkodta a saját térdét:

— Megbolondult az ur? Mit beszél itt össze-vissza? Talán beteg?

Az artista Rondára kacsintott; értésére adta, hogy pokolian mulat azon, hogy Ertzum gróf a »Kék Angyal« hátsó szobájában templomi verseket recitál s hogy a nemesség és a vallás ellen irányuló tréfát teljes szívéből helyesli. Kinyitotta az ajtót és úgy tett, mintha egy templomi éneket rendelt volna a zongorásnál. Aztán maga is rázendített... Ertzum azonban erre abba-hagyta.

Talán nem is tudta tovább. Ettől eltekintve azonban, mérhetetlen gyűlölet ragadta torokn, utálta a kövér, nevető és gajdoló férfit. Kőd lepte be a szemét. Érezte, az egész életének csak az lenne az értelme, hogy rávesse magát erre az emberre, két öklével dögönyözze s rátérdeljen a mellére. Megvonaglott néhányszor a székén; a válláig emelte ököibe szorított kezét és... ráütött.

Az atléta pihegett a nevetéstől, semmire se volt elkészülve s ez volt a hátránya a halálosan komoly Ertzummal szemben, aki pezsgő és viszkető izmait vidáman tornásztatta. Egyik sarokból a másikba gurultak. Ertzum a birkózás dübörgése közben hallotta, amint Róza halkán felsikoltott. Tudta, hogy nézi őt; és annál hevesebben fujt; keményen préselte össze az ellenfele tagjait; boldog és megváltó örömet érzett, elemében volt, minthogy nézte a nő, mint akkor, mikor a béressel viaskodott a tehénpásztorlányért.

Ronda, aki csak felületesen érdeklődött a birkózás iránt, Lohmannhoz fordult:

— De mi van önnel, Lohmann? Itt ül és cigarettázik, — tulajdonképpen — cigarettázik; és nem is volt iskolában.

— Rosszul éreztem magam, tanár ur.

— De amikor a »Kék Angyal«-ba kell jönnie, akkor — nemde, ugyebár? — sohase érzi magát rosszul.

— Ez más, tanár ur. Ma reggel migrénem volt. Az orvos minden szellemi munkát megtiltott nekem és szórakozást ajánlott.

— Igen. De akármit ajánlott...

Ronda hápogott. Végre szóhoz jutott.

— Itt ül és cigarettázik — ismételte. — Illik ez egy diákhhoz, a tanárja jelenlétében?

Lohmann félig leeresztett szemhéjai mögül fáradt kíváncsisággal nézte, mire Ronda felfortyant.

— Dobja el a cigarettát! — kiáltotta tompán.

Lohmann egy darabig várt. Közben Kiepert és Ertzum az asztal felé támolygott; Ronda biztonságba helyezte magát, Rózát, a néhány poharat és üveget. Aztán így szólt:

— Dobja el. Egy-kettő!

— A cigarettá — felelte Lohmann — pompásan illik a helyzethez. A helyzet szokatlan, mind a kettőnknek szokatlan, tanár ur.

— Azt mondtam, hogy dobja el a cigarettát.

— Sajnálom — felelte Lohmann.

— Még szemtelenkedik! . . . Tacska! . . .

Lohmann előkelően legyintett hosszú, arisztokratikus ujjával.

Erre Ronda a szorongatott zsarnok szédületével felpattant a székről:

— Dobja el a cigarettát, különben vége! Összetiprom! Egy kettő! . . .

Lohmann vállat vont.

— Roppant sajnálom, tanár ur, de ehhez már későn kelt. Maga már senki és semmi.

Ronda vért lihegett. A szeme olyan volt, mint a dühös kanduré. Nyakát sziszegő vágygyal nyújtotta előre; fogai közül tajték fröccsent; a sarokból felemelkedett a karja, a karja végén kinyult a sárga-körmű mutatoujja és az ellenség felé bökődött.

Róza beléje csimpaszkodott, az édes kéjeket még emésztette, felriadt, nem értette még a valóságot s vakon ripakodott rá Lohmannra.

— Mit akar tőlem? Inkább őt csitítsa — szólt Lohmann.

Ekkor Ertzum és Kieselsack két recsegőszékre zuhant, az ölelkező pár hátára és erre Rondának orra az asztalra koppant. A csöndes sarokban, Róza toalettszta mögül, felharsant Kieselsack kacagása. Kieselsack a kövér nővel delektálta magát.

Mikor Ronda és Róza feltápáskodtak, újra szapulni kezdték Lohmannat.

— Utoljára jött ide — kiabált rá a nő.

— Ezt már többször hallottam s biztosítom, kedves nagysád, hogy örülök neki.

És Lohmannnak hirtelenül kedve támadt erre a nőre, aki lomposan, kigombolt ruhában, maszatos és festékes arcczal, kopáron és rekedten ágált előtte; kedve támadt, hogy kegyetlen szerelmét mocsaras csókjaival megalázza!

A kedve azonban nyomban leapadt. Ronda görcsös félelmében fenyegetni kezdte:

— Ha a cigarettát rögtön el nem dobja, ebben a pillanatban hazaviszem az apjának.

Lohmannéknál ezen az estén vendégek voltak, köztük Breetpoot konzul és a felesége is. Lohmann elképzelte, hogy Ronda betör a szalónba . . . Breetpoot Dórát annál kevésbé teheti ki ennek a jelenetnek, mert tegnap óta tudja, hogy várandós. Az anyja kottyantotta ki . . . Lohmann ezért nem ment ma iskolába. Fejét ökleire engedte, költőien, versekbe való kinokkal gondolt erre a gyermekekre, aki talán Kunst ügyésze, talán Gierschke hadnagyé, lehet azonban az is, hogy Breetpoot konzulé, s ült-ült, napokig ült bezárt szobájában . . .

— Jöjjön — kiáltotta Ronda. — Parancsolom önnek, Lohmann, hogy mint a hetedik osztály növendéke, rögtön kövessen.

Lohmann kelletlenül ledobta a cigarettát. Ronda erre elégedetten leült a helyére.

— Látja. Igen ám bizony. Ez illik egy diákhhoz, aki tanárja jóindulatát s elnézését meg akarja szerezni. . . . Önnek azonban megbocsát a tanárja, mert ön — igen ám bizony — terhelt, beteg, *mente captus*. Ön reménytelenül szerelmes.

Lohmann lógatta a karját.

Fehér volt, mint a kísértet, szeme oly feketén parázslott, hogy Róza csodálkozva meredt rá.

— Vagy nem? — kérdezte Ronda mérgesen, kárörvendve. — Verseket ír — de azért . . .

— De azért még se tesz eleget iskolai kötelmeinek — egészítette ki félénken Róza, aki már Kieselsacktól hallotta Rondának ezt a szavajárását.

Lohmann ezt mondta magában:

— Tudja a nyomorult. Most sarkon fordulok, hazamegyek, felmászom a pajta tetejére és szíven lövöm magam. És lenn zongorázik Dóra. Az a dalocska, amit énekel, felrebben hozzám, a szárnyacs-kája aranyos port ver fél és ragyog-ragyog, még a halálomban is . . .

Róza megszólalt:

— Emlékszik még arra a versre, amit hozzám írt? Nagyon lágyan, sóhajtván kérdezte. Többet várt tőle. Általában mindig többet várt tőle, most az eszébe villant; és kegyetlennek találta Lohmannat; és egy kissé butának is.

— »Ha majd a gyermekágyba fekszel.« No, ki fekszik most gyermekágyba?

Még ezt is. Ezt is tudták. Lohmann elfordult, az ajtó felé ment, megsemmisülten. Mikor a kilincset megmarkolta, Ronda ezt mondta:

— Igen ám, úgy bizony. Reménytelenül szerelmes Róza kisasszonyba, de Róza rá se hederít, és így sohase teljesedik be szemérmetlen költeményében kifejezett vágya. Nem ülhet többé az öltözőben Lohmann. Nem kapta meg Frölich Róza kisasszony önnagyságát, Lohmann. Menjen vissza, haza, a házi isteneihez.

Lohmann hirtelenül sarkon fordult. Csak ennyi az egész?

— Igen, — mondta Róza — szóról-szóra igaz.

A vén számár tulcsordult az öreges hiúságtól. Lohmann Rózát egyszerűen unalmas nőnek tartotta. Ő és a szeretője egyszerűen naiv és buta emberek. Az előző percek tragikumát tehát tévedésből, jótalanul élte át. Már nem gondolt többé öngyilkosságra. Csalódottnak érezte magát, majdnem bárgyúnak, a dolgok komédiája folytán még egyszer megaláztatott, de még életben volt és még mindig az öltözőben volt.

— Ertzum, — folytatta Ronda, egy-kettő — igen ám, úgy bizony — szedje a sátorfáját. És mert a tanárja jelenlétében verekedni merészkedett, hatszor le fogja irni a templomi énekeket, amelyeket még mindig nem tud tisztességesen.

Ertzum ámult-bámult, kijózanodott és látta, hogy az előbbi torna csak öncsalás volt, hogy hiába győzte le az atlétát, ez semmit se használt neki, hogy itt csak egy győző van: Ronda; és rémülten nézett Róza fás arczába.

— Takarodjék — kiáltott Ronda.

Kieselsack kereket akart oldani.

— Hová megy? Előbb kérjen engedélyt. Negyven sort tanul meg kívülről Vergiliusból.

— Miért? — kérdezte Kieselsack lázadozva.

— Mert úgy akarom.

Kieselsack végignézte Rondát; és semmi kedve se

volt, hogy kikezdjen vele. Csöndesen távozott. Két társa már távolabb volt.

Ertzum szükségét érezte, hogy Rózát és lovagját ócsárolja és megvesse:

— A lány a fertőbe került. Már hozzászoktam a gondolathoz. Ne félj, Lohmann, nem halunk bele... De mit szólsz ehhez a Rondához? Láttál már ilyen elvelemült pimaszt?

Lohmann kesernyésen mosolygott. Értette: Ertzum vereséget szenvedett és panaszosan a régi erkölchöz futott: a vert emberek örök menedékéhez. Lohmann szívéből utálta a morált, bár ma ő is kudarcot szenvedett.

Igy szólt:

— Rosszul tettük, hogy bementünk s zavarba akartuk hozni. Hiszen tudtuk, hogy ez lehetetlen. Régóta tudunk minden lépéséről. Gyakran találkoztunk vele ezen a helyen. Már haza is vitt bennünket, hogy ne legyünk az útjában. Talán azt is tudta, hogy közülünk még valaki más is dézsmálgatja a mézet.

Ertzum sebzetten szisszent fel.

— Ne áltasd magad, Ertzum, embereld meg magad. Légy férfi.

Ertzum fátyolos hangon mondta, hogy Róza közönyös neki, nem is firtatja, tiszta volt-e vagy sem. Csak Ronda lázítja fel erkölcsi érzékét.

— Engem nem bánt — felelt Lohmann. — Ez a Ronda már érdekelní kezd: érdekes egyéniség. Gondold meg, mily körülmények közt cselekszik, micsoda tojástánczot jár. Ehhez öntudat kell, legalább azt hiszem, én nem tudnám ezt utána csinálni. Van benne valami az anarchistából...

Ertzum ezt már nem értette. Valamit dörmögött.

— Mit? — szólt Lohmann. — Igen. Ami az éltözőben történt, az fonák volt. De fonákul nagyszerű. Vagy nagyszerűen fonák. De mégis nagyszerű volt.

Ertzum kifakadt:

— Mondd, Lohmann, igazán nem volt érintetlen?

— Most már biztosan — be van rondítva. A multjáról pedig jobb lesz hallgatnunk.

— Olyan tisztának tartottam. Most is, mint hogyha álmodnék. Nevezz, Lohmann, de úgy szeretném, úgy szeretném főbe löni magam.

— Ha akarod, nevetek.

— Mit tegyek? Történt már ilyesmi valakivel? Olyan magasan állt fölöttem, sohase reméltem, hogy valaha elérhetem. Emlékszel, multkor is mennyire felizgattam magam, mikor Hünegrabban azt a ricsajt csaptam. Nem féktelenségéből, hanem őszinteségből. Félttem az elhatározástól. Becsületesemre, csodálkoztam volna, hogyha velem jön. Hogy is hihettem volna: hiszen annyi lelke volt... És mikor a koczka el volt vetve...

Lohmann oldalról nézte a barátját. Ertzum rondakivüli állapotban lehetett, hogy a koczka elvetéséről beszélt.

— Akkor egyszerre reménytelen, kétségbeesett emberoncs vált belőlem. Ez azonban jótétemény volt a maihoz képest. Érted-e, Lohmann, milyen mélyre sülyedt?

— Egészen Rondáig.

— De nem. Mégse az övé. Tiszta, szeplőtelen és szüzi. Másképpen ő a leghítványabb nő.

Lohmann nem tiltakozott. Ertzumnak fontos az, hogy Róza megközelíthetetlenül egy felhőtrónuson üljön. Biztosan szüksége volt erre. A butábbik énjével elhitette, hogy sohase reménykedett, sohase hitte komolyan azt, hogy Rózát valaha is megkapja. Ez az öncsalás annak az elhíttetésére szolgált, hogy akkor

Ronda mocskos szerelme még kevésbé áhítozhatott a beteljesülésre. Az élettapasztalat, amely egy tehénpásztorlány arcát viselte, nem mutatkozott; de egy fellengző álmódó bujt ki a vörös vidéki kamaszból: mert ez legalább legyezgette Ertzum önszeretét...

Ez ő — gondolta Lohmann.

— Hiába kérdelem, miért, — fanyalgott Ertzum — nincs rá magyarázat. Mindent adtam neki, amit egy ember adhat... Hogy valaha szeretni fog, abban, becsületesemre, sohase reménykedtem. Hiszen sokkal jobban bánt velem, mint veled!... Mért éppen velem bánt jobban?... És Rondával megcsalna? Elhiszed ezt? Rondával?

— A nők kiszámíthatatlanok — szólt Lohmann és gondolatokba merült.

— Nem hiszem. Biztosan csak megbüvölté, boszorkányságot művelt vele; még szerencsétlenné teszi szegényt.

Ertzum tovább füzte gondolatait:

— Talán... majd akkor...

Kieselsack utolérte őket. Egy darab óta már a hátuk mögött kullogott. Csengő kacajjal mondta:

— Milyen pali. Ronda tiz márkát szurt le, láttam a kulcslyukon keresztül.

— Hazudsz, disznó! — rivallt rá Ertzum és feléje sujtott.

De a kis Kieselsack várta ezt [és jóelőre elinált.

Kieselsack hazudott. Ronda távol állott attól, hogy Frölich kisasszonynak pénzt ajánljon fel, nem lelki finomságból; nem is fősvénységből; hanem — és a lány tudta ezt — mert nem jött rá erre a gondolatra. Rózácska eleget czélozgatott, míg Rondának végre újra eszébe jutott a lakás, amit bérelni akart. Mikor azután Ronda azt mondta, hogy butorozott szobát vesz ki neki, önagysága elvesztette a türelmét és határozottan megmondta, hogy neki berendezett, éves lakás kell. Ronda ezen roppantul meglepődött.

— Azt gondoltam, hogy mivel te eddig mindig Kiepertékkel laktál...

Ronda agyrendszere hozzászokott a régihez; ilyesféle megdöbbenő változásokba előbb bele kellett hogy élje magát. Iszonyuan erőlködött.

— Ha azonban Kieperték — jól jegyezzük meg — elutaznak?

— És ha én nem akarok velük menni, — egészítette ki Róza — mit csinállok akkor?

Ronda erre nem tudott mit felelni.

— Na, Rondácska? Na?

A lábai előtt ugra-bugrált és győzedelmesen jelentette ki:

— Akkor itt maradok.

Ragyogó öröm villant át Ronda arcán. Ilyen ujdonság neki soha eszébe nem jutott volna.

— Akkor... itt maradsz — ismételte ő is többször egymásután, hogy megszokja a gondolatot.

— Ez nagyszerű — tette még hozzá elismeréssel. Tánczolt a boldogságtól és mégis néhány nap mulva Rózácskának minden művészetét föl kellett használnia, amíg rá birta vezetni, hogy ne a »Kék Angyal«-ban, de előkelőbb hotelben fizessen elő kosztra.

Ezek után Ronda együtt akart vele étkezni. Rózácska azonban ebbe nem egyezett bele. Ronda ezen nagyon elkeseredett. Ellenben megengedett neki, hogy az előkelő hotelben necsak kosztot fizessen, hanem szobát is béreljen, amíg önagysága lakása el nem készül.

Diákos buzgalommal ragadott meg Ronda minden alkalmat, hogy a művésznőt erkölcsstelen környe-

zetéből mindjobban kiragadja és mind erősebben fűzze magához. Csak az alkalmakat kellett felismernie. A kárpitost azzal nógatta sietésre, hogy Frölich kisasszony számára készül a rendelés. A butorkereskedőt azzal fenyegette, hogy Frölich kisasszony elégedetlenkedni fog, a porcellán- és fehérnemű-üzletben Frölich kisasszony kényes izlésére hivatkozott. Az egész város Frölich kisasszonyért volt; mindent, amit csak kívánt a szeme-szája, megvett neki; mindenhol kimondta a nevét és nem törődött a rösszaló tekintetekkel. Mindig meg volt rakva csomagokkal, akár hozzá ment, akár tőle jött. Mindig főtt a feje sürgős és fontos ügyekben, amik a művésznőnek épp oly sürgősek és fontosak, együtt meggondolandók és megbeszélendők voltak. Ronda szürke arcza a boldogító tevékenységtől most többnyire kipirosodott. Éjszakánként jól aludt és gazdag napokat élt át.

Egyetlen bánata az volt csupán, hogy Rózácska sohasem ment vele sehova. Ronda szerette volna a városon végigvezetni, birodalmával megismertetni, alantasait elébe járultatni, a lázadók ellen megvédeni: mert Ronda mostanában nem félt a támadásoktól, sőt harczot provokált. A művész azonban vagy próbált éppen, vagy nagyon el volt fáradva, vagy rosszul volt, vagy a kövér asszonyság bosszantotta fel. Erre egyszer Ronda jelenetét csapott Kiepertnének; de kiderült, hogy Kiepertné nem is látta még aznap Rózát. Ronda nem értette a dolgot. Gusztl jelentősen mosolygott. Ronda tanácstalanul ment vissza Róza kisasszonyhoz, akinek megint dolgot adott a kien-gesztelés.

Róza tettének igazi oka egyszerűen az volt, hogy még korainak tartotta vele az utcán mutatkozni. Ha együtt látnák őket, — előre tudta — intrikálnának ellene. Még nem érezte magát elég erősnek arra, hogy elnémitsa azokat a pletykákat, amelyek róla kerin-genek. Ő ugyan nem tartotta erkölcsstelen személynék saját magát; de hát mégis a multja nem éppen a legtisztább, — igaz hogy ez szóra se érdemes — de hát komoly szándéku férfiakkal végre is nem kell mindent tudniok. Ha a férfiak okosabbak lennének, mennyivel könnyebb volna. Egyszerűen megczirógná az ő kis Rondácskájának az állát és egyszerűen elmondaná neki: így meg így áll a dolog. Hja, de csalni muszáj.

És a legrosszabb a dologban, hogy még amellett Rondácska azt a butaságot is hihetné, hogy ő csak kifogásokat keres, hogy magára maradhasson és egyedül murizhasson. Pedig ez biz Isten nem így van. Azzal az étellel már torkig volt és örült, ha ki-pihenhetette magát az ő humoros öreg Rondájával, aki annyit foglalkozott vele, mint még soha senki ebben az életben és aki — olykor hosszasan és elmélyedve nézegette — igazán jóra való ficzkó.

A gyanuperrel, amitől Róza félt, Ronda sohase élt; nem jött rá.

Pedig Ronda oldalán Róza nyugodtan fittyet hányhatott volna mindenféle szóbeszédnek. Ronda erősebb volt, mint a lány gondolta. Kerülgették ugyan néha kisértések, de egyszerűen elkergette magától, anélkül hogy a lánynak csak említést is tett volna róluk. Legveszedelmesebb hely az iskola volt.

Itt, Kieselsack révén, mindenki pontosan ismerte Ronda magánéletét. Néhány fiatalabb tanár, akik még nem tudták, hogy melyik út vezet legbiztosabban a karriérhez, kikerülték, hogy ne kellessen köszönteni.

(Folytatása következik.)

Interieur.

Az ablaktábla most koppant meg éppen, az őszi eső szeliden szítál.

Látod, hogy sirnak sárga lámpafényben sápadó ablakok?

A pamlag sarkán összebujnak ketten, a sötét szoba ásitva néz ránk, a szekrény válla nyöszörgőn megreccsen s a kezem megfogod.

A siró szélben megremeg a gázláng, panaszdalt dudol rá a kályha is, a fali óra félszemmel vigyáz ránk s fáradtan bólogat.

Az egymás arczán gondbarázdát hagytunk. S a sötét este fáradt, két kezét anyásan, lágyan szétteríti rajtunk és sirva betakar.

Balassa Árpád.

Saison.

Az orvos pihenést ajánlt.

— jul. 4.

Az orvos pihenést javasolt. Üljek ki a padra, süttessen magam enyhe délelőtt, sugaraktól ringatózzam csendes álmokba, nézzem a kék azurt és olvadjak egy békés nirvánába. És most itt ülök az erkélyen, sápadt vagyok, mint a regények szenvedelmes hőse; görnyedt vagyok, mint embrió, mely még fordítva — fejjel lefelé — nyugszik a lexikon ábráján. Pihenek.

Az erkély ajtaja lassan, óvatosan nyílik. Nyikorog; óvatosan nyikorog; félve nyikorog; gyengédség van benne. De nyikorog. Valaki lábujjhegyen közeledik felém. Ha egyszerre nagyotlépne és a vállamra ütne a kezével, ugy-e az nem jelentene semmit? De lábujjhegyen lép és nem üt a vállamra, hanem óvatosan, lassan közeledik felém.

Megczirógná a fejemet, előbb a fejemet, aztán az arczomat, — a halántéktól suhog lefelé az arczomon a szám zugáig. Olyan mintha apró hangyák gyülekeznek éjfél meetingre; előbb csak kevesen érkeznek, aztán egyre többen és többen, végül millió vannak.

— Szegény fiacskám — szól egy hang. — Ideges vagy?

— Ó dehogy.

— Majd meggyógyulsz; csak pihenni, pihenni... sütkérezni a napon...

Elpechelt; ebben a pillanatban a nap lebujt egy kövér felhő alá, mely ugyanakkor hideget fujt a nyakamba.

— Zavarlak, fiacskám?

— Nem.

— Akarsz valamit.

- Nem.
— Fáj valamid?
— Nem.

Ujból végigczirógat; a hangyák nyüzsögni kezdenek, millió vannak, aztán ezren, majd csak százan, végül az utolsó párocska fut gyorsan végig az arczomon, és mire mindennek vége, még egy darab ott lóg az államon, árván, szepegve, elhagyottan, mintha félne leugrani róla. A tenyeremmel dörzsölöm szét. A balkon ajtaja ujból kinyílik, óvatosan, félénken, nyöszörögve, nyikorogva és jön egy szélroham... csatt! csatt!... Kétszer csatt!... mintha tärkón ütöttek volna.

A nap kibujik a felhő alól. Nézem a kék eget.
Részvét-látogatások.

A nagypapa.

— Na, nem kell busulni. Nincs baj! A fő a pihenés; agyondolgoztad magad, fiam. Mindig mondtam, nem való neked ez a te mesterséged. Persze, te nem hallgattál rám; most a lányomat is szerencsétlenné tetted, ha meghalsz, egy árva megveszekedett krajczár nélkül marad... ő és a gyerekek. Aztán az örökös kávéházások, az éjszakázás, a lumpolás. Én, fiam, sosem lumpoltam; mindig becsületesen dolgoztam és főleg azt csináltam, amihez értek... Na csak maradj nyugodtan; az orvos pihenést ajánlt és nem szabad sokat beszélned, főleg mérgeskedned nem szabad. Ujmódi betegség... idegesség... Mért vagy ideges? Ne légy ideges!... Én sosem voltam ideges... igaz hogy nem is jártam éjjeleken át a kávéházakat... Na, isten veled... nekem sietnem kell Sándorékhoz... Látod, Sándor, az egy vő! Olyan vő, aki dolgozik, aki nem beteg... Szóval szervusz... Majd lábujjhegyen megyek ki, hogy ne zavarjalak...

Nyikorgás.

A nagymama.

— Hogy vagyunk, fiacskám? Egy kicsit sápadt az arcod... bizonyára a levegőtől. Nem volna jobb, ha bemennél a szobába?... Nem vagyok doktor, de értek annyit az orvosi tudományhoz, mint a ti házi-orvosotok. Nekem az a gyanum, hogy mindent könnyen vesz. A szegény Zseninél is azt mondta, semmi baj, csak egy kis idegesség... és mit tesz Isten?... Zseni most a Schwartzterben fekszik... Az ilyen neuraszténias dolognál jó óvatosnak lenni... Nem gondolnád, hogy jobb volna, ha néhány napra ágyba feküdnél? Majd meglátod, milyen jó lesz... meggyógyulsz... De most megyek ki Emmához, hogy vigasztaljam; mert sir...

— Emma sir?

— Igen; odavan miattad! De te csak maradj; pihenj és ne izgasd magad. A fő, hogy ne izgasd magad! Én majd lábujjhegyen fogok távozni...

Nyikorgás.

Az egész család együtt.

— Pszt! Nem látjátok, hogy apuka pihenni akar?
— Hallatlan; egész nap zongorázik...
— Ki az?
— A szomszéd lakó felesége... Ha még legalább jól zongoráznék!

— Na, elég jól zongorázik...

— Kérlek, papa, ne beszélj olyan hangosan. Légy egy kis kimélettel szegény férjemhez.

— Jó, jó, már megyek! Akár vissza se jövök egy hétig...

— Mindig olyan érzékeny vagy.

— Igenis vagyok! Igenis vagyok! Igenis vagyok!

— Pszt!... Aludni akar...

Ami az előszobából hallatszik:

— Én mondtam akkor neked, ne menj hozzá!

Persze, a nagy szerelem! Most osztán szeretheted!...

— Lass sie schon im Ruh!... Sie weint schon wiederum!

Egész halkan, hosszú, gyors, hadaró suttogásban:

— A butorok ugyis a te neveden vannak... a Lajos majd ezt elintézi... az a pár Közuti részvény és az intakt hozományod... még az a szerencse, hogy intakt... elég lesz ahhoz, hogy szép kényelmesen megélj belőle... Na és még férjhez mehetsz...

— Kérlek, papa!...

— És itt vagyok én és a Lajos... és nem kell kétségbeesni...

Az előszoba ajtaja nagyot csattan... Csend... aztán halk lépések, valaki végigsimogatja az arczomat. Hangyák éjjéli gyülekezete.

Az orvos nyugalmat javasolt.

Maitre Jacques.

INNEN-ONNAN.

Tisza Kálmáné. A nagyasszony meghalt; az élő ereklye, a mi Tisza Kálmán után ránk maradt, elpattant, a mult század özvegye utána ment a századának. A miniszterelnök felesége: nem közjogi méltóság, a politikai zseni felesége: még kevésbé, és a Tiszák asszonyai nem is akartak, sose akartak többek lenni, mint anyák és feleségek, és ha volt bennük majesztás, azt nem az uruk hivatása és hivatottsága adta, hanem a lelki, a glóriásan asszonyi előkelőségük. Tisza Kálmáné az egyszerűség koronáját viselte, az egyszerűség antik aranyozásu, klasszikus egyszerűség volt, de nem görög-római, hanem tipikusan magyar, az ősi kuriák, a százados udvarházak történelmi, fajtadiszító egyszerűsége, amin csak a jótékony munka és a familiáris boldogság diadémja csillog keresztül. Az élete: példa, a magyar asszony örök példája, amit sose fognak követni, hisz a nagy embert és a nagyasszonyt épp az teszi, hogy nem lehet utánozni.

* * *

24 A magyar királyi ész. És tapintat. Avagy az élet humora, amely annyira tökéletes, hogy még Heinrich Heinénél, sőt Heinrich Gusztávnál is közvetlenebb. Minden hozzáfűzött kommentár csak ronthat rajta s csak mint tényállás jegyezhető fel. Ecce: A gombosi csendőrség lefoglal száz darab hamis huszkoronást mint bűnjelet. A lefoglalt bűnjel, mint ilyen, elküldendő a pesti rendőrségnek. Magyar királyi csendőrtizedes Korpona János annak rendje és módja szerint postára teszi a pénzt. Utalványon. A hamis pénzt. A pesti rendőrség czimére. Hogy a posta fölveszi-e? Hát hogyne venné fel. Eszébe sem jut gyanakodni hamis pénzre, mikor egy csendőr adja át a ropogós bankókat. És míg a csendőr meglegedetten, mint kötelességét hiven tel-

jesítő hivatalos közeg zsebregyüri az elismervényt, a pesti posta két darab ezerkoronást annak rendje és módja szerint kiutalványoz a pesti rendőrségnek. A pesti rendőrség nem érti a dolgot. Miért tiszteli meg őt a gombosi csendőrség ilyen kedves ajándékkal? Érdeklődik és az érdeklődés nyomán kiderül az egész Mikszáth-novella. Mert az a legkedvesebb a dologban. Mikszáth egyik novellájában egy teljesen hasonló esetet irt meg, s semmi sem bizonyítja a téma kapósságát, mint az, hogy most maga az élet plagizálta el némi módosítással.

* * *

Báró Hatvány József. Pihenhetett volna az aranyhalmokon a szerencse bitorában, amely az első ruhadarabja volt, — de őt kergette a kötelesség, a nagy-pénz civilizatórius földadata, és mint Peer Gynt, akit otthon a földkerekség legszebb asszonya vár és mégis idegenbe megy: bányákat furt, gyárat épített, Brüsszelben, Párisban verekedett a magyar érdekért, kulturegyletet csinált, szegény rabbinövendékek közt ült nap-hosszat és nem volt kapu, alagut, czisztarna, amin a mecenás-aranyai át nem zuhogtak. Multiplikált életet élt, volt nap, hogy három irodalmi, művészeti, jótékony egyletben elnökölt, bankokkal, felekkel tárgyalt, tőzsdei hadjáratot vezetett, ott volt a magyar közgazdasági élet napi harczvonalában. Egy korszaknak a munkáját végezte, — természetes, hogy az idegei megereszkedtek, a szive megkopott, idő előtt kidőlt, s mint valami szomorú hagyatékot testálta a világnak a tanulságot: akinek milliói vannak; ne dolgozzon, mert a munka fölfalja.

* * *

4 **Igért pofon — adott pofon.** Egy kis rabulisztika ugyan van a nagyváradi katonatisztek becsületbirósági határozatában, de ez semmit sem von le annak értékéből. Egy nőnek pofont ígér egy ur s azután a sértő — vagy helyettese, mindegy — elégtételt kér a hölgy férjétől, mert ő meg is kapta az ígért pofont. A tiszték azonban mégis a leglovagiasabb emberek. Kimondták, hogy az ígért pofon annyit, mint az adott, s aki egy védtelen nőt inzultál, az elvesztette a jogát a lovagias elégtételkérésre. A megsértett hölgy férje tehát nem köteles megverekedni a pofonvert ural. Rendben van és mindenben egyetértünk a nagyváradi tisztékkel. Csak a körül vannak némi aggályaink, ami az ígért pofon egyenjogusítását illeti az adott pofonnal. Az utóbbinak helyi értéke is van s ez alapon a pofon-ütött ur duplán rosszul járt. Mert nemcsak diszkvalifikálták, de a helyi érték súlytöbbletét is kiutalták neki, ami különben konzekventer kijárt »az ígért szép szó, ha megadják úgy jó« alapján. Szóval elvben mégis csak egészen szabályszerű a becsületbiróság határozata s legfeljebb egy ember nem írná alá egész Nagyváradon. Igen, igen, az az ur, aki még egy pár napig azt a csinos női kézimunkát hordja az arcza két oldalán.

* * *

4 **A feministák maharadzsa.** Ma már úgy kell a maharadza Budapesten, mint egy falat kenyér. Maharadza nélkül nincs ótörái tea, raut, vagy jótékonybazi bazar, s csak természetes, hogy a Vigadóban nemrég lezajlott látványos női kongresszus sem eshetett meg maharadza nélkül. A feministák, akik azt hiszik, hogy ha rövidre nyírják a hajukat, az ominózus közmondás második fele ellenkező értékére növekszik, méla ábrándozással hallgatták a diólében dinsztelt derék házasságszédelgő lendületes előadását a nagy kérdéstről: mi kell a nőknek? És valóban Hirsch Ignác tiszteletbeli maharadzsa és tényleges házasságszédelgő a legkompetensebb ebben a kérdésben, ő tudja legjobban, hogy mi kell a nőknek, hiszen

ebből él. Ő tudja, hogy a női választójog is csak olyan, mint az ő maharadzsa. Mihelyt megvakarják, kibuvik Hirsch, a házasságszédelgő, illetőleg a himnem ellenkezője, amely csak azért ellenkezik: hogy annál hamarabb megadja magát. Ő ravasz suffragettek, feministák és egyéb tiszteletreméltó átmeneti lények. Önök az egész világból összegyűjtik a rövidhajú gondolkozókat és akkor egy egészen egyszerű Hirsch Ignác úgy Köpenickre vezeti önöket, mint egy suszter a német katonatiszteket, nem gondolják, hogy ez kissé elszomorítóan kómikus? Ha még igazi maharadza lett volna, de egy Hirsch, egy Ignác és hozzá házasságszédelgő, nem, ezen az ördögi mulatságon nem segít semmi komolykodás, semmi választójog. Az önök igazi hőse nem Bedy kisasszony, hanem a kitünő Hirsch, az egyetlen ép kedélyű ember egész Európában.

SZINHÁZ.

Zápor.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény tüzoltó. Egy bus, harminczéves agglégény, ki még életében nem oltott tüzet. Egy borus délután a tüzoltót beosztották egy színházhoz s attól kezdve ott állt este héttől tizenegyig és nézte a kulisszákat, s szembepislogott a ragyogó lámpák között a sugóval, a sötétebből kiemelkedő karmesterrel... és várta a tüzet. A tűz nem jött, de helyette egy új primadonna, rózsaszín tüllben, mint valami erdei tündér, és megbabonázta a tüzoltót. A tüzoltó ettől kezdve szerelmes lett a primadonnába, ki szívesen ment volna hozzá feleségül, de jövedelmét nem találta kielégítőnek. A tüzoltónak ekkor eszébe jutott valami, otthagya a színházat és elment egy előkelő laphoz kritikusként, azon a czimen, hogy senki sem ismeri úgy a színpadot, mint ő, s ebben igaza is volt. S mint kritikus addig támadta a színházat, míg a primadonna hozzá mehetett feleségül és még most is élnek, ha meg nem haltak.

Ez Kopenhágában történt és nem Budapesten, s én őszintén irigylem e kritikust, nem a primadonnáért, hanem azért, mert így ismeri a színpadot. Milyen savanyu és kellemetlen ember lehet e dán kolléga! Ő már nem hisz. Nemcsak sejti, hanem tudja is, hogy minden festve van, észreveszi, ha a színészek elrontják a dialógust, ha ellopják a jelzőket, ha rossz ajtón jönnek be, neki nem esemény egy-egy színházi est, hanem halálos unalom. Úgy ül a színházban, mint egy férfidivatüzletben, ismeri előre a segédek tréfáit, a rábeszéléseket is tudja, hogy csapják be a vevőt a tavalyi nyakkendővel. Ő az ideális kritikus. Jobban bírálhat, mint Lessing. Shakespearet, azt talán ismeri... de a többit nem. És ilyenkor nyáron felkel a támlásszékéből, sóhajtván és boldogan elindul az örökkön kék tavak, a pipacsos mezők, a mosolygó ég és a halhatatlan csillagok felé.

De nekem, ki hiszek a színpadnak, fáj a szívem, mikor Kerepesről bejön a nyár a köruton és két hónapra el kell menni a truppal pihenni és a gyűrött szmokingot és a használt látszóvet szimbólikus csoportozatként kell elhelyezni a sarokban. A városi élet egyetlen álma és megnyugvása a színpad. A sok hazugság után, melyet nappal le kell nyelni, talán a komédia: az egyetlen igazság. Mégis itt öltözködnek a legjobban és itt beszélnek a legszebben és itt a legvalószínűtlenebb az élet. És itt érezni leginkább a halált. A színpad meghal minden este, az előadás után. És meghalnak a darabok is, lassan-lassan, és meghalnak a szezonok is, és meghalnak a cikkek, melyeket a színészekről irtak. Éjfél van, csönd... és minden éjfélkor minden színpad, s ami hozzátartozik: halott.

Ez a kritikus szomorúsága a záporpróba idején. És a zápor tényleg hull, hull, üdén és frissen a festett egekből és elmos mindent: sok deli mozdulat árnyékát, a deszkákon felejtett pointeket és ezer gixert, mely még ott remeg a levegőben. Mindent? *Molnár* Ferencz és *Hajó* Sándor idei vigjátékaira, úgy tetszik, hiába hull. Azok itt maradnak. A többi elködöl az esőben, a sok ünnepélyes délelőtt és ragyogó este, a sok szorongás és veszekedés, az irodalom-történet reményei és az Akadémia diadalmas káröröme. Minden. Özvegy Vojnitsné jótékony szelleme sirja talán ezt a nagy záport a magyar színpadon, az ő könyvei ezek, melyek befejezik e reménytelen szezónt. Tényleg. Nem történt semmi különös. A külföldön szebb magyar évad volt, mint idehaza. A nagy magyar drámairó, ki épp olyan közhely niár, mint a fiemei czápa, vagy az autobus, feltűnik ugyan a beszámolóknak, de már senki sem hisz benne, és ha mégis megjönne valahonnan Baranyamegyéből, agyonvernék. Idén, szerencsére, még nem érkezett meg; és néha még egy-egy embernek eszébe jut, hogy elébe kellene menni, de aztán ő is jobbat gondol és inkább lemond drámánk jövőjéről.

És a zápor alatt a kritikus is kinyitja ernyőjét és ajánlja magát. Ő se tehetette jobba a szezónt, mert neki a rombolás a kötelessége, a kiábrándítás és a leleplezés. Ezidén nem is ment nehezen és a sok kegyetlenség után olyan jól fog esni a kéthónapos optimizmus. Milyen jó lesz leheverni egy erdő pázsitján és Francet olvasni... vagy esetleg átmenni Budára, jegyet venni a Horváth-kertben és áhitattal beülni a földszintre, és hinni a hősszerelmesnek, hinni neki minden szót és minden mozdulatot. Hinni, hinni.

Sz. L.

Bartók Etel. Krecsányi apó minden évben megajándékozza a budai fiatalembereket egy ideállal. Az ideál neve idén itt fenn olvasható és az arcképét a *Hét* czimlapján tessék megnézni. Bartók Etel fiatalágával, vidámságával és igazi talentumával édesíti meg odaát, az alaguton túl az embereknek a nyarat; a legkedvesebb operettprimadonnák közül való, akiket ismerünk. A művészete csupa gaminéria, pajkosság és naivság; a könnyű valczerek és ártatlan indulók között csudálatos otthonérzéssel és könnyűséggel mozog a színpadon. A kisvárosi kritikuskokat ilyenkor direkt irigyelni kell, mert azoknak nagyobb szókinccs áll rendelkezésükre egy operettprimadonnáról, mint nekünk. De minthogy bizonyosan tudjuk, hogy Bartók Etel a Lánchidon innen is fog még játszani és hódítani, elteszszük a róla való többi bókunkat arra az időre, ha majd közelebb lesz és a pesti képeslevelezőlapárusok ablakain is több színben fog megjelenni.

Művészet.

Pesti régészet.

— A Károly-kaszárnya. —

A kaszárnya, III. Károly hagyatéka, ma is megcsényenit egy csomó építész, akik kaczer piruett-tánczos könnyedségével öntik az új Budapest berlini vagy finn stílusra ütő házait. Jóllehet a kaszárnya, ahol most városi dolgokat intéznek, közeljár ahhoz, hogy elérje kétszázadik évét. Koros architektúra. A legöregebb Pesten, ami ép tagokkal, sértetlenül áll ugyanugy, ahogy elkészült a törökverés habsburgi operációja után.

A logika, ami e terjedelmes építményben jelentkezik, világos. A stílus, amely az egészét összefogja, puritán s

mégis nobilis. Főleg a homlokzat szép építészeti mondat, amiről ma már senkitől sem olvasott könyvében (Statistik des Königreichs Ungern 1807.) egy Schwartner nevű tudós azt jegyzi meg, hogy: »Dieses weiland ungrische Hotel Royal des Invalides, — schöner, als die kaiserliche Burg in Wien ist«.

*

Vannak persze, akik e homlokzatot is lerombolnák, pedig előtte és mögötte sok jót tanulhatnak.

Az anyag nem előkelő, inkább szegény, mint galáns és pazar. Viszont annál megbízhatóbb. Tégla és malter. De tessék, sziveskedjenek megnézni, hogy téglák és malter mit jelent itt s a velük lovagi tornákat végző álművészek fürge kezén. A bizonyos pesti háziur, aki kültelken vesz hullott téglát s ebből krétai kövek szépségeit akarja ki-préselni, a gnädiger Herr von Protz, aki a bérház vagy családi ház tetejére pizai ferde tornyot, homlokára didergő görög aktokat, kapuja fölé versaillesi figurákat rendel, s az építő, aki egy ekvilibrista trükkjeivel, szemrezenés nélkül mutatja, hogy lám-lám, ezt is tudja ő, — mind-ebből semmi sincs a Károly-kaszárnya kopott façade-ján. Ellenben, ami van: tiszta, okosan számított vonalak, széles, nyugodt felületek. Párkányok és pillérek, anélkül hogy kőformát, Parthenont játszanának. Minden csak odáig, oly szereppel, oly kiemelkedéssel, aminőt az anyag, a téglák és malter enged s megbir.

*

A nagy, zseniális, finomkodó és féktelen, alkotó és forradalmár XVIII. században, a heves barokk-képzelet és »forgószél-stílus« idején, amely csavart csinál erkélyekből és oszlopokból, — ez az architektúra egy katonás mérséklet. Még a szobrok is rajta csak félve biccennek oldalt, lábukat kis szögben emelik. Szelidek, kecsesek, kivéve az atlétát, aki a főbejáró fölött, Atlasz-minőségben, földgömböt tart a hátán. Rendes, szabályos földgömböt aminél jobbat Kogutovicz se szerkeszt. Sőt kérdés, be tudja-e festeni oly kékre-vörösre, ahogyan ezt tarkította a multban valami névtelen hatósági mázoló. Koruk titkos, hatalmas és ravasz politikusai, a jezsuiták építettek így, az olasz barokk szigorubb, a reneszánszhoz még közel álló szellemében. A história tudvalevőleg őket tartja e stílus, a barokk kezdőinek, amiből később a francia Lajosok pompás és szellemes építészeti erotikuna nőtt. Ennek egy Pest mellé szállt, persze már a távolság miatt is elhalkult sóhaja a gödöllői kastély a király parkjában. A kastély Gödöllőn, ahol Grassalkovich herceg — ez az inkább Párisba való dandy — egyszer valamikor hatvanezer lámpában égetett viaszkot, sóval fődte be az utat, amikor vágatva jött hozzá heroldok, fehér lovak kíséretében és ifjú fűrtökkel — Mária Terézia. Hatvanezer égő viaszok. Só az uton. Bor a szökőkutakban. Aranynyal kiveret falak és fogatok. Magyar testőrökkel flörtölő bécsi comtesse-ek. Selyem, rizspor, szerelem, s odébb egy város, ahol az adót nem tudják beszedni, kunyhók, kis házak állnak, amelyeknek soraiban, mint egy kopár sikra tévedt fenyő, mereven és göggel, háromemeletes kaszárnya áll, — mi ez, ha nem szintén a XVIII. század?

*

Igaz, eredetileg a Károly-kaszárnya nem egészen az, ami később. Afféle intézmény, mint ma ama hely, ahol negyvennyolczas golyóktól szaggatott öreg urak laknak, pihennek és harmonikáznak. A császár, a gótai almanachban, osztrák czimen VI. Károly, puha vánkossal, pipadohánnyal, kincstári ebédrel tartogatta itt hű magyarjait, akik bátran, mint a makk, oly egészségesen mentek érte a bizonyos tűzbe, hol a dicsőséget osztogatták, de mire ki-jöttek a tűzből, a dicsőség mellett, sajnos, féllábukat is

czipelték maguk után, vagy árva szemüket keresték. Rokkantak lettek szegények. Invalidusok, akiknek most már nem volt hátra egyebük, mint zajtalan, tengődő, államilag ellátott, bár talán kényelmes életük.

Csáku gyán: a szobrokkal dekorált homlokzat, a bő, széles folyosók, a magas és bolthajtásos szobák, nem egy kőmór, vasráverő, regulás és dobpergető kaszárnyára valának. Ehhez az architektura meglehetősen bőkezű, elegáns, palotászerű. Nem is kaszárnya volt ez tehát, hanem néhány ezer megcsonkult magyar csöndes szállodája. Röviden és egyszerűen ispotály, amit egyébként a homlokzat is elmond, szép kerek betűkkel, s persze oly nyelven, amit ma tanulunk ugyan, de nem igen értünk, akkor azonban — Grünwald Béla könyve tanu rá — magyar ezredesek is jobban beszélték és értették, mint saját anyjuk, nevelő dajkájuk szavát. Az írás a homlokzaton: Imp. Carolus VI. S. A. P. P. Hanc. Molem. Condidit. Ad. Servandos. Milites. Senio. Morbis. Vulneribus. Confectos. A. S. MDCCXXVII.

Most veszszük észre, hogy kezdettől fogva régi dolgot dicsértünk. Régi házat, amely várnak is beillő falaival, a vasoszlopokra épült karcsu áruházak közt, jupon, hajdizs és parfüm boltok negyedében úgy hat, mint egy harsogó granátos-induló. Ez ellen azonban bizonyára nem esik bárkinek kifogása. A pusztán csak régi dolgoknál, ha nincs rá egyéb jogczim, távol áll tőlünk a szentimentális elfogódás: övék ugyan tiszteletünk, de lelkesedő vérünk az ujonnan előtörőké. Ez a tetején öreg rozsdát termő ház azonban, nagy korán kívül, olyasmit sugároz, ami Pesten kevés van. Alig volna, ha olykor pazar és sugárzó képességgel nem dob közénk az ősz magyar építő, Lechner Ödön. E házra fel lehet nézni, anélkül hogy közömbösen fordítanánk el új szépségekhez szokott szemünket. Mivelhogy minden megvan benne, amit először kívánunk attól, ami művészet. Korának építészeti beszédmodora, s az, hogy miért és miből épült. A ház régi, de mit jelent ez, ki mondja, hogy az új az ő ellensége. Hogy Lechner nem épp a maguk stílusát kereső időközön találja meg törekvéseinek igazolását, hogy — más területről véve példát — nem épp a mai költők azok, akik új verettel hozzák elének például Csokonait, vagy a századok méhében daczos bánattal fúvolázó Balassát. Valóban: az új nem a régi ellensége, csak az elhászánté és kikopotté. Aki mást mond, botor ember az ilyen, nincs is ilyen ember, ha van: rá kell ütni a kezére.

Az építő nevével még adósok vagyunk, aki olasz volt s Bécsben működött, a Habsburgok alatt. A Habsburgoknak mindig voltak jószemű olaszai és francziái, akiket dusan fizettek, tanultak tőlük, aminek eredménye, hogy Páris után mintha Bécsben vájna legmélyebbre a középeurópai kultúra. Valaminthogy — legalább egyelőre — Bécs multja szebb, mint a jelene.

Az építő egyébként, mellén valószínűleg ordóval, k. k. Hof-Architekt czimet viselt. Ez azonban nem ártott neki.

A viszony ugyanis udvari művészet és jó művészet közt akkor inkább egyenes volt, mint fordított. Az építő: Martinelli Konrád Albert.

Dömötör István.

IRODALOM.

Goncsarow.

(1813—1913.)

Gogoly után — a legelső, a legnagyobb után — következett. Belőle nőtt ki. Az *Oblomow* szomorú hőseinek háta mögött kigyózó ösvény visszanyulik a *Holt lelkek* földjére, Csicsikov szekerének kanyargó vágásába. Oblomow, Zachár, Stolz mind ismerősek. Az egyiket egy puszta udvarház tornácán láttuk álmodni, a másik ott biztatta a bakon a trojka »galambocskáit«, a harmadikkal egy kínosan német mintára rendezett gazdaságban beszélgetett hasznos és unalmas dolgokról a hajdani kollégiumi ülhök. De hogy megnőttek, milyen fontosakká és sokrétűekké váltak ezek az epizódalakok Goncsarow regényében, amely talán az orosz psziché legjellemzőbb, leglényesebb dokumentumainak gyűjteménye. Mindenesetre a legszlávvabb könyv.

Vannak, akik csak a régi Oroszország korrajzáának nézik. De Oroszországban a jelen és a mult között nincsenek áthidalhatatlan szakadások s a régi Oroszország ma is csak úgy él, mint Zsukovszkij idejében. A fehér csár földjén minden csak a mult folytatása s erről legjobban a regényírók tesznek tanúságot, akik Lermontofftól kezdve Gogolyon, Goncsarowon, Turgenjeven, Toljsztojon és Dosztojevskin keresztül az orosz Maupassantig, — Csehovig, — szükségszerű egymásutánban, egymást folytatva, kiegészítve írták a »névtelen Oroszország« tragikus naplóját. Az első felocsudás véres szatirát adott Gogoly tollára, Goncsarow hőse minden orosz fájdalmas karrikaturája, míg a későbbiek a rezignációból az elfogulatlan konstatálás hüvösségébe menekültek. De egy emberen keresztül megmutatni a mindenkori orosz lelket, a szlávság tragikus titkát, legjobban Goncsarownak sikerült, s amint *Bovarynéban* benne van az egész tizenkilencedik század minden aspirációja és csődje, úgy az *Oblomowban* megtaláljuk Oroszország egész multját, sőt talán jövődjét is.

És ez a legjobban szláv regény minden orosz írások között a legközelebb áll hozzánk. A magyar nagyotakarásnak, hirtelen nekilendülésnek és derékbatörésnek, az önmagába fulladó, önmagát sorvasztó tehetetlen, parázsló láznak bánatos dekrescendóját hány magyar Oblomow sirta már el. A nagy sikságok végtelenje mintha nálunk is lenyüggönne a vágyakozástól a tettig feszülő energiákat és a magyar karriér utját csonka, a legfelső pontot soha el nem érő parabolák vonalával rajzolhatjuk ki a temetők márványán. Szomorú csengésű nevek jutnak az eszünkbe s hányan vannak, akiknek még nevét sem tudjuk. Hányan vannak, akikben duzzad a minden szépért és nagyszerűért való sóvárgás, akik félkönyökre támaszkodva a turáni pamlagon, káprázatos, sáppasztó terveket álmodnak bele az üres szoba csendjébe, de sohasem tudják odáig vinni, hogy egyszer fölkeljenek a pamlagról. Lebékózott, öngyilkosságra termett erők földje a Széchenyiek, Grünwald Bélák és Péterfy Jenők földje is, a régi kószalásoktól fáradt vérű magyar Oblomowok földje, ahol Pató Pálban élnek még a pókhálók növekedésén egykedvűen filozofáló Zachárok is. A különbség csak az, hogy a magyar Oblomownak itt még Goncsarowja sem akad. Minek is? Hiszen talán még rosszabbul járna, mint Oroszországban.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50.

Zsuffa utóda **FÜREDI ADÁM** Budapest IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Telefon 94-07.

Goncsarow születésének százéves évfordulója ebben a vonatkozásban ha nem is a legkellemesebb, de mindenestre a legközelebb áll hozzánk.
Carpaccio.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank igazgatósága e napokban tartott ülésében az üzletvezetés ez idő szerinti beosztásának, valamint az elnök eddigi működési körének változatlan fentartásával *Madarassy-Beck Marczell dr. báró* ügyvezető igazgatót az intézet vezérigazgatójává nevezte ki.

A M. kir. Folyam- és Tengerhajózási rt. június 28-án tartott közgyűlése elfogadta az igazgatóság indítványát, hogy az 1912. évi osztalék 10 K összegben (5%) állapíttassék meg, szemben az előző évi 9 K = 4½%-kal. A közgyűlésen bevásztattak a felügyelő-bizottságba: *Ahsbahs* Leó lovag, *Deutsch* Antal, *Horváth* Ernő min. oszt. tan. (uj), *Jármai* Gyula kir. tanácsos, *Lélay* Gusztáv min. tanácsos (uj), *Matuska* István, *Werkner* Ármin. A társaságra nézve az elmúlt év legjelentősebb mozzanata az a megállapodás, mely a társaság szolgálatának újjászervezése és fejlesztése tárgyában a kormány és a társaság között létrejött. Ennek folyományaképpen a vállalat már az 1913. év folyamán szaporítja ügyteherjaraainak, valamint állomásainak számát, mely újabb kötelezettségek teljesítéséért rendes államsegélye az 1913. évre 400.000 K-val emeltetett fel. A társaság tartalékai a 10.000.000 K részvénytőkével szemben 9,958.788 K-t tesznek ki.

A Kőolajfinomítógyár Részvénytársaság június 28-án tartotta meg XXX. rendes közgyűlését. Az 1912—13. üzletévre előterjesztett mérleg megfelelő tartalékolások után a mult évi nyereségáthozattal együtt 1,577.710 korona 43 fillér tiszta nyereséget tüntet fel, amely magában foglalja a társaság által a felszámolásba lépett Actien-Gesellschaft für Naphta-Industrie czégtől megszerzett nyersolajbányák üzemereményét is. A közgyűlés elhatározta, hogy a mult évi határozat értelmében 8.000.000 koronára felemelt részvénytőke után részvényenként 10% (20 korona) osztalékképpen fizetessék ki s hogy 561.072 korona 62 fillér új számlára vitessék át. Az igazgatóságba új tagul *Solowij* László dr.-t. választották meg; a felügyelő-bizottságba az eddigi tagokat újra megválasztották.

Unio élet- és gyermekbiztosító intézet mint szövetkezet, Budapest, VI., Teréz-körut 40—42. Alapított 1863. F. év június havában 1.417,900 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.411,100 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében 148,000 K 70 fill. fizettetett ki. 1913 január 1-től június 30-áig bezárólag 7.607,100.— K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 6,426,100 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében a f. évben 917,560 K 34 fillér és az intézet fennállása óta 21.342,854 K 36 fillért fizettetett ki. Ezen intézet az élet- és gyermekbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Dupla élvezetté válik szabadsága, ha czipőire elutazása előtt »Berson» gummisarkokat tétet. Az Új Berson gummisarok aranydobozban: kényelmes, elegáns, ruganyos, tartós. Czipészétől kifejezetten »Berson»-t kérjen, ha jól akar járni.

A magyar ásványvizek történetében páratlan azon gyors és óriási siker, melyet a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz oly rövid idő alatt elért. Legjobb bizonyíték ez a források kiváló tulajdonságai mellett. Országvilág előtt ismeretes, hogy a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz az összes keserűvizeket felülmulja sokszorta hatásosabb minőségénél fogva. A tudományos szakértő világ és a nagy közönség elismerése alkalmat nyújtott, hogy a nagyértékű források teljesen feltárhatóak lettek és az összes igmándi telepek Schmidthauer forrástulajdonos tulajdonába kerültek. A szakszerű és fáradságos kutatások azt eredményezték, hogy a források ma már hazánk közkinosóvá és fontos kiviteli czikkévé váltak, a bevittelt pedig jóval csökkentik, mert a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz nagyszerű eredménnyel pótolja a karlsbadi és marienbadi vizeket is.

JORICIN

Igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamossy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

Budapest, 1913. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.

szénasavas
pipere BOMM
üdít, szépít, fiatalít.

1 levél:
30 fillér
1 doboz:
1 korona

Szeplőt, pattanást, mitesszert, bőrvörösséget a legrövidebb idő alatt elmulaszt. Bársonysima, rózsás, üde, bájos arczsinzt ad. **A mosdóvizet azonnal puhává teszi.**

Mindenütt kapható!

Ügyeljen a védjegyre!

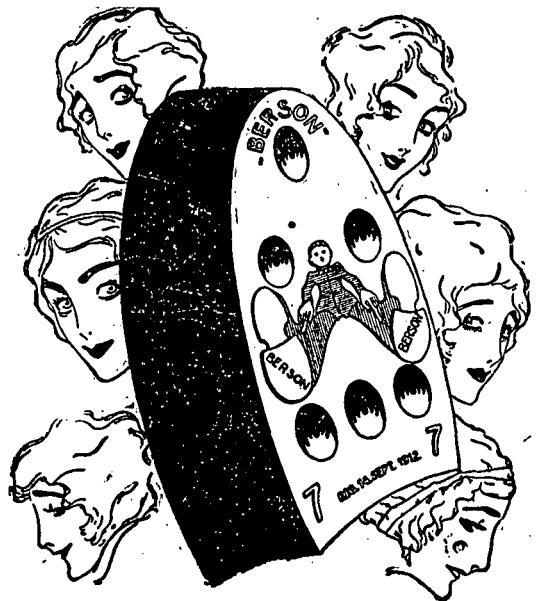
EGO pipere-boraxszappan K 1.—
EGO pipere-boraxcrém K 1.50

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 81

A leányok elősze- "BERSON"

retettel
sarkot viselnek czipőjükön!

"BERSON" a legjobb márka valamennyi gummisarok között
Czipészétől határozot- "BERSON" gummisarkot kérje arany
tan az új dobozban!!
BERSON-MŰVEK, BUDAPEST, VII. KERÜLET.

A legolcsóbb
és e mellett a
legalkalmasabb
== tápszer ==

MEINL-féle

Maltin-kakaó

¼ kilogramm 70 fillér